

fuit non illi obeditur: ipsi quoque suos persecutores iudeos qui calamo quassato perditam integritate et limbo summati amisso lumine copati sunt. non deriuit. non extinxit: quia peccat eis. qui nondum venerat eos iudicare: sed ab eis iudicari. In veritate sane perit iudicium: predicantes eis quoniam puniendi essent: si in sua malignitate persisteret. Resulit in monte facies eius. in orbis fama eius: nec confraetus siue contritus est: quia neque in se. neque in ecclesiis suis ut esse desisteret persecutoribus cessit. Et ideo non est factum nec fiet quod inimici eius dixerunt. vel dicunt: quoniam morietur et peribit nomen eius. Donec ponat in terram iudicium. Ecce manifestum est quod absconditum querebamus. Hoc enim est nouissimum iudicium: quod ponet in terra cum venierit ipse de celo. De quo iam videmus impletum quod hic vltimum positum est: et in nomine eius gentes sperabunt. Per hoc certe quod negari non potest: etiam illud credatur quod impudenter negatur. Quis enim speraret quod etiam hi qui nolunt adhuc credere in christum iam nobiscum vident: et quoniam negare non possunt. dentibus suis frendent et tabescunt. Quis inquit speraret gentes in christi nomine speraturas. quoniam tenebatur ligabatur cedebatur. illudebatur. crucifigebatur. quoniam et ipsi discipuli spem perdididerunt quam in illo habere iam cepant. Quod tamen vultus latro speravit in cruce: nunc sperant gentes longe lateque diffuse. Et ne in eternum moriantur: ipsa in qua ille mortuus est cruce signatur. Nullus igitur vel negat vel dubitat per ipsum christum tale quale istis sacris literis pronuntiatur futurum esse nouissimum iudicium: nisi quod eiusdem literis nescio qua incredibili ammotitate seu cecitate non credit: quod iam veritatem suam orbis demonstrare terrarum. In illo itaque iudicio vel circa illud iudicium. has res didicimus esse veras. Deliam testibatur. hinc de iudeo. an christum persecuturum. christum iudicaturum: mortuorum resurrectorem bonorum

rum. malorum direpserem mundum flagrantem eiusdemque renouatorem. Que omnia quidem veritatem esse credendum est. Sed quibus modis. et quo ordine veniant: magis tunc docebit rerum experientia: quam nunc valet consequi ad perfectum hominum intelligentiam. Ex istimo tamen eo quo a me memorata sunt ordine esse ventura. Duo nobis ad hoc opus pertinentes reliqui sunt libri: ut adiuuante domino permissa compleamus. Quorum unum de malorum supplicio: alium de felicitate iustorum. In quibus maxime sicut deus donauerit argumenta reuelentur humana. que contra predicta ac permissa divina sapienter sibi miseri ridere videntur: et salubri fidei nutrimenta velut falsa et ridicula detinent. Qui vero secundum deum sapiunt: omnia que incredibilia videntur hominibus. tamen scripturis sanctis quare iam veritas multis modis asserta est continetur: maximum argumentum tenet veritatem dei omnipotentiam: que certum habet nullo modo in eis potuisse mentiri. et posse se facere quod impossibile est in fideli.

Explicit liber vicesimus.
Incipiunt tituli in libro. xxi.

- i De ordine disputacionis que prius differendum est de peruenio supplicio damnatorum cum diabolo. quam de eterna felicitate sanctorum.
- ii An possint corpora in vltione ignis esse perpetua.
- iii An sequens sit ut corpora eorum deorum sequatur carnis interitus.
- iiii De naturalibus exemplis quorum consideracio doceat posse inter cruciatum viuere corpora perpetua.
- v Quanta sint que non recte queant agnoscere. et tamen eadem vera esse non sit ambiguum.
- vi Quod non omnia miracula naturalia sunt. sed pleraque humano ingenio

- modificata pleraque aut demonum arte composita.
- vii ◀ Quod in rebus miris summa credendi ratio sit omnipotentia creatoris.
- viii ◀ Non esse contra naturam cum in aliqua re cuius natura innotuit aliquid ab eo quod erat notum incipit esse diuersum.
- ix ◀ De gehenna et eternarum qualitate penarum.
- x ◀ An ignis gehenne si corporalis est possit malignos spiritus id est demones in corporeos tactu suo adurere.
- xi ◀ An hoc ratio iusticie habeat ut non sint extensiora penarum tempora quam fuerint peccatorum.
- xii ◀ De magnitudine purgacionis anime ob quam eterna pena omnibus debeat. quam extra gratiam fuerint saluatoris.
- xiii ◀ Contra opinionem eorum que putant criminosis supplicia post mortem causa purgacionis adhiberi.
- xiiii ◀ De penis temporalis istius vite quibus subiecta est humana condicio.
- xv ◀ Quod omne opus gratie dei eruentis nos de profunditate veteris mali ad futuri seculi purgacionem adducat ad nouitatem.
- xvi ◀ Sub quibus gratie legibus omnes regeneratores habeant etate.
- xvii ◀ De his que putant nullorum hominum penas in eternum esse mensuras.
- xviii ◀ De his qui nouissimo iudicio propter intercessionem sanctorum neminem hominem putant esse damnandum.
- xix ◀ De his que impunitatem omnium peccatorum permittunt etiam hereticis propter participationem corporis christi.
- xx ◀ De his qui non omnibus hominibus tamen qui apud catholicos sunt renati etiam si postea in multa cri-

- mia erroribusque perueniunt indulgentiam pollicentur.
- xxi ◀ De his que eos que permanet in catholica fide etiam si per simoniam vixerint. et ob hoc vix meruerint. tamen propter fidei fundamentum saluandos esse definiunt.
- xxii ◀ De his que putant ea ciuilia que inter elemosinarum opera committuntur. ad damnacionis iudicium non referri.
- xxiii ◀ Contra opinionem eorum que dicunt nec diaboli nec hominum malorum perpetua futura supplicia.
- xxiiii ◀ Contra eorum sensum qui in iudicio dei omnibus rebus propter sanctorum precibus putant esse parcendum.
- xxv ◀ An homines qui inter hereticos baptizati sunt et deterioribus postea male viuendo facti sunt. vel homines qui apud catholicos renati ad hereses aut scismata transierunt. vel homines que a catholicis apud quos renati sunt non recedentes criminose viuere possint. possint privilegio sacramentorum remissionis eterne sperare supplicium.
- xxvi ◀ Quod sit in fundamento habere christum et quibus spiritus deatur salus quam per ignis vltura.
- xxvii ◀ Contra eorum persuasiones que putant si homines non ob futura peccata. in quibus cum elemosinas facerent peristerunt.

◀ Expliciunt tituli libri. xxi.

◀ Incipit liber. xxi. ◀ Cap. primum.

Dompus ihesus christus dominus noster iudicet uiuorum atque mortuorum ad debitos fines ambe perueniunt ciuitates. quarum una est dei altera diaboli: cuiusmodi supplicium sit

futuū diaboli et oīm ad eū p̄tinētū in
hoc libro nobis q̄ntū ope diuina va-
lebimus diligētius disputādū ē. Deo
aut̄ hūc tenē ordīnē malū ut postea
differā de felicitate sanctorū: qm̄ vtrū
q̄ cū corpibz erit: et incredibilius vi-
deat̄ esse ī eternis corpā durāe crucia-
tibz: q̄ sine dolore vllō ī eterna b̄tū-
dine p̄manē. Ac p̄ hoc cū illā penā nō
debere esse incredibilē de mōstrauero:
adiuuabit me plurimū ut multo faci-
lius oīm carēs molestia immortalitatis
corpis ī sanctis futura credat̄. Nec
a diuinis ordo iste abhorret eloquij
vbi aliq̄n quādē bonorū b̄tūdo p̄rius
ponitur. ut ē illud. qui bona fecerūt in
resurrectionē vite. q̄ aut̄ mala egerūt
ī resurrectionē iudicij: s; aliq̄ndo et
posterius: ut ē. mittet filius hoīs an-
gelos suos. et colligēt de regno eius
oīa scandala. et mittēt ī cammū ignis
ardētis. illic erit fletus et stridor: den-
tū: tūc iusti fulgebūt sic sol ī regno
patris sui: et illud. sic ibunt iniusti ī
suppliciu eternū: iusti aut̄ ī vitā eter-
nā: et ī p̄phetis. qd̄ memoriaē lōguz
est. nūc ille. nūc iste ordo si quis m̄-
spiciat inueniatur. S; ego istū q̄ causa
elegerim dixi. **Ca. ij.**

Quid igitur ostēdā. vnde con-
iunctur increduli posse hūana corpā
aiata atq; viuētia. nō solū nūquā mor-
te dissolui: sed ī eternorū q̄ ignū du-
rare tormētis. Nolūt enī hoc ad oīm-
potētis nos referre potētā: s; aliquo
exēplo p̄suadei sibi flagitāt. Qd̄ si re-
spondebimus esse aiata p̄fecto cor-
ruptibilia q̄ mortalia. q̄ tñ ī medijs
ignibz viuāt. nō nullū etiā genus
mū ī aquaz calidaz scaturigie re-
pire quarū feruorē nemo impune cō-
trectat. illos aut̄ nō solū sine vlla sui
lesione ibi esse: s; extra esse nō posse. ā
nolūt credē si ostēdere nō valemus:
aut si valuerimus. siue oculis demō-

strare fēs ipas. siue p̄ testes ydoneos
edocere. nō satis esse hoc ad exēplū
rei de qua questio ē. eadē infidelitate
ostendūt: q̄ hęc aiata. nec sp̄ viuūt. et
ī illis feruoribz sine doloribz viuūt:
siue quippe nature ouemētibz. vgetā-
tur. illis nō cruciatur elemētis: q̄ nō
incredibilius sit vgetari. q̄ cruciari
talibz rebz. Mirabile est enī dolere ī
ignibz et tñ viuere: s; mirabilius viuē
ī ignibz nec dolere. Si aut̄ hoc cre-
dit: cur nō et illud? **Ca. iij.**

Sed nullū ē īquiūt corpus qd̄
doleri possit: nec possit mori. Et
hoc vñ scimus. Nā de corpōibz quis
certus ē demōnū vtrū ī eis doleāt q̄n
se affligi magnis cruciatibz ostēdūt.
Qd̄ si respōdet. terrenū corpus solidū
sc; atq; aspiciū nullū esse. atq; ut vno
potius noīe id explicē nullā esse car-
nē q̄ doleri possit moriq; nō possit: qd̄
aliud dicit̄ nisi qd̄ sensu corpis hoīs
et expiētia collegerit. Nullā nāq; car-
nē nisi mortale scūt. Et hęc ē corz to-
ta racō: ut qd̄ expti nō sūt: nequa q̄p̄ ee
posse arbitretur. Nā cuius racōis est
dolore facere mortis argumētū: cū vi-
te potius sit iudiciū. Et si enī q̄rimus
vtrū semp possit viuere: certū tñ ē vi-
uere oīe qd̄ dolet: doloreq; oīez nisi
ī re viuente esse nō posse. Necessē est
ergo ut viuat dolēs: nō ē necē ut oc-
cidat dolor: q̄ nec corpā ista morta-
lia: et vtiq; mortura oīs dolor occi-
dit. Et ut dolor aliq̄s possit occidere:
illa causa est: qm̄ sic est aīa onexa hu-
ic corpī ut sūmis doloribz cedat atq;
discedat qm̄ ipa apago mēbrozū atq;
vitaliū sic infirma ē. ut eā vim q̄ ma-
gnū vel sūmū dolore facit non valeat
sustinere. Tūc aut̄ tali corpī aīa. et eo
onectetur mō ut illud vinculū sic nul-
la t̄pis lōgitudie soluit̄: ita nullo do-
lore rūpat̄. Proinde etiā si caro nunc
talis nulla est que sensū doloris p̄peti

possit. mortēq; nō possit: erit tñ tñc ta-
lis caro qualis nūc nō est: sicut talis
erit et mors qualis nūc nō est. Nō enī
nulla s; sempiterna mors erit: qñ nec
viuere aīma poterit deū nō habēdo:
nec dolorib; corpis carere moriendo.
Prima mors animā nolentē pellit de
corpore: scđa mors animā nolentē tenet
in corpore. **A**b vtraq; morte omnimodis
id habet: ut qđ non vult aīma. de suo
corpore patiat. **A**ttēdūt autē isti cōtra-
dictores nullā eē nunc carnē q̄ dolorē
pati possit. mortēq; nō possit: et nō
attēdūt esse tñ aliquid tale qđ corpore
maius sit. **I**pse quippe aīmus cuius p̄-
sentia corpus viuūt et regit: et dolorē
pati potest: et mori nō potest. **E**cce in-
uēta res ē: quē cū sensū doloris habe-
at: immortalis est. hoc igitur erit tñc
etiā in corporib; dānatorū: qđ nūc eē
scimus in animis oīm. **S**i autē dōlere
mus diligētius. dolor qui dicitur cor-
poris. magis ad animā p̄tinet: anime
est enī dolē nō corporis: etiā qñ ei dolē-
di causa existit a corpore: cū in eo loco
doleret: vbi ledit corpus. **S**icut ergo
dicimus corpora sentiētia et corpora viuē-
tia cū ab anima sit corporis sensus et vi-
ta: ita corpora dicimus et dolētia: cū do-
lor corporis nisi ab anima esse nō possit.
Dolet itaq; aīa cū corpore in eo loco ei⁹
vbi aliquid cōtingit ut doleat: dolet
et sola q̄uis sit in corpore cū aliq̄ causa
etiā inuisibili tristis est ip̄a corpore in-
columi. **D**olet etiā nō in corpore cōstitut-
ta. **N**ā vtiq; dolebat diues ille apud
īferos. qñ dicebat: crucior ī hac flā-
ma. **C**orpus autē nec exanime dolet:
nec aīmatū sine anima dolet. **S**i ergo
a dolore argumentū recte sumeretur
ad mortē. ut ideo mors possit accidē
q̄ potuit accidere et dolor: magis ad
aīmā p̄tinet mori ad quā magis p̄tinet
et dolere. **C**ū vero illa q̄ magis dolere
p̄t nō possit mori: quid momenti affert

cur illa corpora qm̄ futura sūt in dolori-
bus. ideo etiā mortura credamus. **D**ix-
erūt quidē platonici ex terrenis cor-
porib; moribūdisq; membris esse aīe
et metiere. et cupere. et dolere atq; gau-
dere. **S**ū et **V**gilius. hinc inquit id ē
ex moribūdis terreni corporis mēbris:
menūt cupiūtq; dolētq; gaudētq; **S**;
ouicimus eos ī duodecimo huius op̄is
libro habē aīmas scđm ip̄os ab omī
etiā corporis labe purgatas: dirā cupi-
ditatē q̄ rursus incipiūt in corpore velle
reuerā. **S**ibi autē p̄t esse cupiditas: p̄-
fecto etiā dolor potest. **F**rustra quippe
cupiditas. siue nō puēdo quo ten-
debat. siue amittēdo quo puēnerat:
vertitur ī dolorē. **Q**uia p̄pter si anima
q̄vel sola. vel maxie dolet. h; tñ qñdā
p̄ suo mō immortalitatē suā: nō ideo
mori potēt illa corpora q̄ dolebit. **P**o-
stremo si corpora faciūt ut aīma doleat.
cur eis dolorē possunt. mortē vero im-
ferre nō possunt: nisi q̄ dōsequēs nō ē.
ut mortē faciat qđ dolorē facit. **C**ur
ergo incredibile ē ita ignē illis cor-
porib; dolorē posse inferre nō mortē:
sicut ip̄a corpora dolē aīmas faciūt q̄s
tñ nō ideo mori cogunt. **N**on est er-
go necessariū future mortis argumē-
tū dolor. **¶** Ca. quartū.

Quia p̄pter sicut scripserūt q̄ na-
turas animalū curiosius in da-
garūt: salamādra ī ignib; viuūt. **E**t
quidā notissimi sicilie mōtes. q̄ tanta
diuturnitate temporis ac vetustate usq;
nūc ac deinceps flāmis estuāt atq; im-
tegrī p̄seuerāt. satis ydonei testes sūt
nō omē qđ ardet absumi. **E**t aīa indi-
cat. nō omē qđ dolere p̄t: posse etiam
mori. **Q**uid adhuc a nobis rerū poscū-
tur exēpla. quib; doceamus nō eē in-
credibile ut hoīm corpora sempiterno
supplicō punitoz. et ī igne animā nō
amittāt: et sine detrimento ardeāt. et si-
ne interitu doleāt. **H**abebit enī tñc istā

carnis substantia qualitate ab illo indi-
 ta. qui tam miras et varias tot rebus in-
 didit quas videmus: ut eas quae mul-
 te sunt non miremur. Quis enim nisi deus cre-
 ator: oim dedit carni pavonis mortui
 ne putresceret? Quod cum aditu incredibilis
 se videret: euenit ut apud cartagine
 nobis cocta adponeret haec aus. De
 cuius pectore pulpa quantum visum est
 decerptum suari iussimus. Quod post die-
 rum tamen spacium quanto alia caro quocumque
 cocta putresceret platum atque oblatum: mi-
 nichil nostrum offendit olfactum. Atque repo-
 situm post dies amplius quam triginta idem
 quod erat inuentum est. Idemque post annum:
 nisi quod aliquantum corpulentie siccioris et
 contractioris fuit. Quis paleae dedit vel
 tam frigidam vim ut obrutas mives fuerit
 vel tam feruendam ut poma immatura ma-
 turet? De ipso igne mira quae explicet:
 quo quaeque adusta migrescunt cum ipse sit
 lucidus. et pene omnia quae ambit et lam-
 bit colore pulcherrima decolorat: atque
 ex pruna fulgida carbonem teterrimum
 reddit. Neque id quae regulariter diffini-
 tum est. Nam e contrario lapides igne can-
 dente prococti. et ipsi sunt candidi: et quae
 vis ille magis rubeat. illi albicet: con-
 gruunt tamen luci quod album est. sicut migrum
 tenebris. Cum itaque ignis in lignis ar-
 deat ut lapides coquat: contrarios habet
 non in contrariis rebus effectus. Et si enim
 lapides et ligna diuersa sunt. contraria
 tamen non sunt: sicut album et migrum quorum in
 lapidibus unum facit: alterum in lignis:
 claros illos clarificans. haec effuscans: cum
 in illis deficeret: nisi in istis viveret.
 Quid in carbombus? Nonne miranda res
 est. et tanta infirmitas ut ictu leuissi-
 mo frangatur. pressu facilissimo conteratur:
 et tanta firmitas. ut nullo humore
 corumpatur. nulla etate vincatur: usque ad
 deo ut eos substernere soleat. qui limi-
 tes figunt. ad conuincendum linguatorum em-
 quisque post quantum talibus tempore extiterit.

fixumque lapidem limitem non esse ostendit?
 Quis eos in terra humida in fossos.
 vbi ligna putrescerent tam diu durare
 incorruptabiliter posse nisi rerum ille cor-
 ruptor: ignis effecit? Intueamur etiam
 miraculum calis. excepto eo de quo iam
 satis diximus quod igne candescat quo
 alia terra redduntur. etiam occultissime
 ab igne igne coepit eumque iam gleba
 tangentibus frigida tam latenter fuerit. ut
 nulli nostro sensui prius appareat: sed con-
 spicitur experimento etiam dum non appareat.
 sciat in melle sopitus. Propter quod etiam
 calcei viua loquimur: velut ipse ignis la-
 tes anima sit invisibilis. visibilis cor-
 poris. Nam vero quod mirum est quod cum extin-
 guitur. tunc accenditur? Ut enim oculi
 igne careat aque infunditur. aqua
 reprofunditur: et cum ante sit frigida inde
 feruescat: vnde feruentia cum etiam frigescent.
 Velut expirante ergo illa gleba. disce-
 dens ignis qui latebat apparet: ac deinde
 tanquam morte sic frigida est: ut adiecta
 vnda non sit arsura: et quod calcem vocamus
 mus viua vocemus extincta. Quid est
 quod huic miraculo addi posse videatur?
 Et tamen additur. Nam si non adhibeas a-
 quam si oleum quod magis fomes est ignis
 nulla eius profusione vel infusione fer-
 uescat. Hoc miraculum si de aliquo indi-
 co lapide legeremus siue audierimus:
 et in nostrum experimentum venire non posset:
 profecto aut mendacium putaremus: aut
 certe graditer miraremur. Quarum vero
 rerum ante nostros oculos cotidiana do-
 cum etiam versantur non genere minus mi-
 rabili sed ipsa assiduitate vilescunt: ita ut
 ex ipsa india quae remota est pars orbis a
 nobis defierimus nonnulla mirari: que
 ad nos potuerunt miranda produci. Ad-
 amantem lapidem multi apud nos habent:
 et maxime aurifices infigunt: etque gem-
 maz. Qui lapis nec ferro nec igni
 nec alia vi vlla prohibetur propter hircanum
 sanguinem vincit. Sed qui eum habent atque

in hunc finem delat-
 sententia etiam de
 latione et tunc de
 dicitur membris esse
 quod a calore atque
 gibus hinc in quod
 in hunc finem delat-
 sententia etiam de
 latione et tunc de
 dicitur membris esse
 quod a calore atque
 gibus hinc in quod
 in hunc finem delat-
 sententia etiam de
 latione et tunc de
 dicitur membris esse
 quod a calore atque
 gibus hinc in quod

nouerūt: nūquid ita mirātur. ut hī q̄-
bus p̄mū potētia eius oñdit̄. Quibz
aut̄ nō oñdit̄. fortasse nec credūt. ā si
credūt iexpta mirātur: et si oñgit̄ ex-
piri. ad huc quidā mirātur insolita: s̄
assiduas expiēdi paulatī s̄trahit
admiracōis incitamentū. **M**agnetē la-
pidē nouimus. mirabilē ferri eē rapto-
rē. **Q**uō cū p̄mū vidi: velxmet̄ in bo-
ru. **Q**uipe. cernebā a lapide ferreū
anulū raptū atq; suspensū: deinde cū
tanq̄ ferro qd̄ rapuerat vim de disse-
suā omunēq; fecisset. id ē anulū alte-
ri ad motus ē: eundēq; suspendit: atq;
ut ille priorī lapidi: sic alter anulū
priorī anulō coherbat. **A**ccessit eo-
dem mō tertius: accessit q̄rtus. Jam-
q; sibi p̄mutua circulis nexis nō impli-
catoꝝ intrinsecus s̄ extrinsecus ad-
herētū: q̄ catēna p̄p̄derat anuloz̄.
Quis istā vim lapidis nō stuperet q̄
illi nō solū inerat. verū etiā p̄ tot sus-
p̄sa trānsibat. et inuisibilibz ea vinculis
subligabat. **S** multo est mirabilius
qd̄ a fratre et coepiscopo meo seuro
mileitano de isto lapide cognoui.
Seipm̄ nāq; vidisse narrauit. quē ad
modū batanariū quōdā comes atri-
ce cū apd̄ eū diuaret̄ episcopus eū-
dē p̄tulerit lapidē. et tenuit̄ sub ar-
gento. ferrūq; sup̄ argentū posuerit:
deinde sic subter mouebat manū q̄ la-
pidē tenebat. ita ferrū desup̄ moue-
batur: atq; argēto medio nichilq; pa-
ciēte. cōcitātissimo cursu ac recurso in-
fra lapis ab hōie. sup̄ ferrū rapiebat̄
a lapide. **D**ixi qd̄ ip̄e consp̄xi: dixi qd̄
ab illo audiui: cui tanq̄ ip̄e viderim
credidi. **Q**uid etiā de isto magnetē le-
gerim. dicā. **Q**uō iuxta eū pomē ad-
mas nō rapit ferrū: et si iam rapuerat
ut ei p̄p̄querit̄ mox remittit. **I**ndia
mittit hos lapides. **S** et si eos nos
cognitos iā desistimus admirari: qn-
tomāgis illi a quibz veniūt. si eos fa-

alimos habēt. si fortitā hnt̄ ut nos cal-
cē. quā miro mō aqua feruescentē q̄
solet ignis extingui. et oleo nō ferues-
centē quo solet ignis accendi. q̄ im-
promptu nobis ē nō miram̄. **C**a. v.
Qerūtamē hōies infideles qui cū
diuina vel p̄terita vel futura mira-
cula p̄dicamus q̄ illis expiēda non
valemus ostēdē: racōnē a nobis ea-
rū flagitat̄ rerū. **Q**uā qm̄ nō possum⁹
reddē. excedūt enī vires mētis hūa-
ne: existimāt falsa esse q̄ dicimus: ip̄i
de tot mirabilibz rebz q̄s vel vidē pos-
sumus vel videmus debēt reddē ra-
cōnē. **Q**uō si fieri ab hōie nō posse pui-
derim. fatendū ē eis nō ideo aliquid
nō fuisse. vel nō futurū esse: q̄ racō nō
p̄t inde reddi: qn̄quid ē sūt ista. de q̄-
bus similiter nō p̄t. **N**ō itaq; p̄go p̄r
plurima q̄ mādāta sūt literis nō ge-
sta atq; trāfacta. s̄ in locis quibusq;
manētia: quo si quisq; n̄ exoluerit et
potuerit: vtrū vera sint explorabit. **S**
pauca cōmemoro. **A**grigētinū sicilie
salē p̄hibēt cū fucit̄ ad motus igni ve-
lut in aq̄ fluere: cū vero ip̄i aq; velut
in igne crepitaē. **A**pod garamātas
quēdā fontē tā frigidū diebz ut nō bi-
bat̄: tā feruidū noctibz ut nō tāgat̄.
In ep̄iro aliū fontē i quo faces ut in
ceteris extinguit̄ur accense: s̄ nō ut in
ceteris accēdūtur extincte. **A**lb estō
archadie lapidē p̄pterea sic vocari:
qd̄ accēsus semel iam nō possit extin-
gui. **L**ignū cuiusdā ficus egiptie nō
ut ligna cetera i aquis natari s̄ mer-
gi: et qd̄ ē mirabilius cū in p̄mo aliq̄-
diu fuerit: inde ad aque sup̄ficiē rur-
sus emergē qn̄ madefactū debuit hu-
moris pōdē p̄guari. **P**oma i terra so-
domorū gigim̄ quidē. et ad maturitatē
faciē puenire: s̄ morfu pressuue tem-
ptata. in fumū ac fauillā corio fatēscē-
te vanescere. **P**irritē lapidē p̄ ficū te-
nentis manum si velxmet̄ius p̄matur

adurere: propter quod ab igne nomine accenditur. In eadem plide gigni etiam lapides selemite: cuius interiorē candore cū luna crescit atque deficere. In capadocia etiam ventu equas dicitur: eosdemque fetus non amplius triennio vivere. Thiblen indie insulā eo proferri ceteris terris quod omnis arbor quae in ea gignitur nūquam nudatur tegmine foliorum. De his atque alijs innumere mirabilibus quae historia non factorum et transactorum sed manentium locorum tenet: in autem aliud agere ea persequi nimis longum est. Reddant rationem si possunt infideles isti qui nolunt divinis literis credere quid aliud quam non putantes eas esse divinas. eo quod res habeant incredibiles: sicut hoc est vnde nunc agimus. Non enim admittit inquit ulla ratio ut caro ardeat: nec absumatur: doleat neque moriatur: ratio cinato est videlicet magnum quod de omnibus rebus quae esse mirabiles constat possent reddere rationem. Reddant ergo de his quae pauca posuimus. quae proculdubio si esse nesciret et ea futura esse diceremus: multo minus crederet quam quae nunc dicentibus nobis nolunt credere aliquam esse venturam. quae enim eorum nobis creditur si quae admodum dicimus futura hominum vivae corpora quae semper arsurā atque dolitura nec tamen aliquam mortura sint. ita dicemus in futuro seculo futurum salē quae faceret ignis velut in aqua fluere. eundemque faceret aqua velut in igne crepitare: aut futurum fontem cuius aqua in refrigerio non est sic ardeat. ut non possit tangi in estibus vero diei sic algeat ut non possit tangi: aut futurum lapidem vel eum qui suo calore manū contrahentis adureret. vel eum qui vnde cumque accensus extinguo omnino non posset. et cetera quae propter missis alijs innumeris commemoranda interim duxi. Haec ergo in illo seculo quod futurum est si diceremus futura: nobis quae increduli responderet. Si vultis ut

ea credamus: de singulis reddite rationem. Nos non posse ostendere eo quod istis et similibus dei miris operibus infirma mortaliū ratiocinatio vinceret: fixam tamen apud nos esse rationem non sine ratione omnipotentem facere: vnde animus humanus infirmus ratio non possit reddere: et in multis quidem rebus incertum nobis esse quid velit: illud tamen esse certissimum nichil eorum illi esse impossibile quae cumque voluerit: eorum nos credere predicentem: quae neque impotentem neque mentientem possumus credere. Vnde tamen fidei reprehensorum exactoresque rationis. quid ad ista respondet de quibus ratio reddi ab homine non potest. et tamen sunt. et ipsi rationis nature videntur esse contrarias. Quae si futura esse diceremus. similiter a nobis sicut eorum quae futura esse dicimus ab infidelibus ratio posceret: ac pro hoc cum in talibus operibus dei deficiat ratio cordis et sensus humana: sicut ista non ideo non sunt. non ideo etiam illa non erunt: quoniam ratio de utrisque ab homine non potest reddi. Ca. vi.

Si forte respondeat. prius nec ista sunt. nec ista credimus: falsa de his dicta. falsa conscripta sunt: et adiciant ratiocinantes atque dicentes. Si talia credenda sunt credite: et vos quod in eisdem literis est relatum fuisse vel esse quod dā veneris sanū. atque ibi candelabrum: et in eo lucernam sub divo sic ardentes: ut eam nulla tempestas nullus imber extinguat. Vnde sicut ille lapis: ita ista lichnos asbestos id est lucerna inextinguibilis nominata est. Quod propterea dicere potuerit ut responderet nobis angustias ingerat: quod si dixerim non esse credendum: scripta illa miraculorum infirmabimus: si autem credendum esse concesserimus: firmabimus numquam paganorum. Sed nos sic iam in libro duodevigesimo huius operis dixi. non habemus necesse omnia credere. quae historia ostendit gentium: cum ipsi inter se historia sicut

ait varro quasi data opa. et quasi ex
industria p multa dissentiat. **S**i et ea
si volumus credimus q̄ nō adūfantur
libris: quibz nō dubitamus oportere
nos credē. De hīs aut miraculorū lo
cis. nob ad ea q̄ futura psuadē incre
dulis volumus. satis illa sufficiunt. q̄
nos q̄s possumus expiē: et eorū testes
p̄doneos nō difficile est inuenire. De
isto aut fano veneris a lucerna in ex
tinguibili. nō solū i nullas cohoram
angustias: verū etiā latitudinis nob
campus aperit. **A**ddimus enī ad istā
lucernā inextinguibile. et hūanaz et
magicz. id est p̄ hoies demonicz
artū. et ipoz p̄ sc̄ipos demonū mul
ta miracula. **Q**ue si negaē voluerim⁹
eidē ipi cui credimus sacrarū litera
rū adūfabimur veritati. **A**ut ergo in
lucerna illa mechanicū aliquid de la
pide asbesto arshūana molita est: a
arte magica factū ē qd̄ hoies illo mi
rarētur in tēplo: aut demō quispiā s̄
noie veneris tanta se efficacia p̄senta
uit: ut hoc ibi p̄digū apparēt hoibz
et diutius p̄maneret. **A**licūtur aut de
mones ad inhabitandū p̄ creaturas
q̄s nō ipi s̄ deus cōdidit delectabili
bus p̄ sua diuersitate diuersis: nō ut
ai alia cibis. s̄ ut spūs figmis: q̄ cuius
q̄ delectacōne ōgruūt p̄ varia gr̄a
lapidū. herbaz. lignorū. animalū.
carmimū. ritū. **V**t aut illiciātur ab ho
mimibz p̄us eos ipi astutissima callidi
tate seducūt. vel inspirādo eoz cordi
bus virus occultū: vel etiā fallacibus
amicis apparēdo: eozq̄ paucos
discipulos suos faciūt plurimozq̄
doctores. **N**eq̄ enī potuit nisi p̄mum
ipis docētibz disci. quid quisq̄ illoz
appetat. qd̄ exhorreat: quo inuertetur
noie quo cogatur: vñ magice artes
earūq̄ artifices exiterit. **M**axie autē
possidēt corda mortalū: q̄ potissimuz
possessione gloriātur: cū se trāsfigurāt

in angelos lucis. **S**unt ergo facta
eoz plurima. q̄ quātomagis mirabi
lia cōfitemur: tanto cautius vitāe de
bemus. **S**i ad hoc vnde nūc agimus:
nobis etiā ipa p̄ficiūt. **S**i enī hęc im
mūdi demōes possunt: q̄nto potēti
ores sūt sancti angeli. quanto potēti
hīs omibz deus. qui tātoz miraculo
rū effectores etiā ipos āgelos fecit.
Quāobrē si tot et tanta mirifica. que
mechanemata appellāt. dei creatura
vtētibz hūanis artibz sūt. ut ea q̄ nes
cūt opimētur esse diuina: vñ factū ē
ut in quodā tēplo lapidibz magne
tibz i solo et camera p̄porcōne magni
tudis positis simulacrū ferreū aeris il
lius medio inter vtrūq̄ lapidē igno
rātibz quid fursū esset. ac deorsū q̄i nu
mimis potestate pendēt: q̄le aliqd̄ etiā
in illa lucerna vneis de lapide asbe
sto ab artifice fieri potuisse iā dixim⁹
si magozū opa quos nra sc̄ptura vene
ficōs. et incātatores vocat. intantū de
mones extollē potuerūt. ut ōgruē ho
mimū sensibz sibi nobilis poeta vidē
tur. de quadā femia que tali arte polle
ret dicēs: hęc se carminibz p̄mittit sol
uere mentes: q̄s velit ast alijs duras
immittē curas: sistere aquā fluuijs et
vertere sidē a retro: nocturnos sciet
manes mugire videbis: sub pedibus
terrā. et descendē montibz ornos: q̄n
tomagis deus potēs ē facere q̄ in fide
libz sūt incredibilia. s̄ illius facilia po
testati: q̄n quidē ipē lapidū aliarūq̄
vim rerū et hoim ingenia q̄ ea miris
vtūtur modis. angelicasq̄ naturas
omibz terrenis potētiōres animātibz
ōdidit vniūsa mirabilia. mirabili v̄m
cente v̄tute. et operādi. iūtedi. smēdi:
q̄ sapiētia. vtēs omibz tā mirabiliter
q̄ creauit. **Ca. vii.**

Quāobrē si itaq̄ facere nō possit deus
ut r̄ resurgāt corpa mortuozū et
igne eterno cruciēt corpa dānatoz:

qui fecit mundū i celo. in aere. in aq̄s. innumerabilibz miraculis plenus: cū sit om̄ibz quibz plenus ē p̄culdubio maius et excellētius etiā ip̄e mūdus miraculū. **H**ec isti cū quibz vel cōtra quos agimus. q̄ et deū esse credunt a quo factus est mundus. et deos ab illo factos per quos ab illo admīstratur hic mundus. et miraculorum effectrices siue spontaneoz. siue cultu et ritu quolibz impetratoz. siue etiā magicoz mūdanas vel nō negāt vel insup̄ adicāt potestates. q̄n eis rerū vim mirabilē p̄ponimus aliaz. q̄ nec aīalia sūt racōnalia nec vlla racōe p̄ditā spūs. sicut sūt ea quoz pauca cōmemorauimus. respondē assolēt. **V**is est ista nature: natura eoz sic sese bz p̄p̄riarū iste sūt efficacie naturaz. **T**ota itaqz racō est cur agrigētīnū sales flāma fluere faciat. aqua crepitare: q̄ hec ē natura eius. et hoc esse potius cōtra naturā videt̄ que nō igni s̄ aq̄ dedit salē soluere: torreri aut̄ igni nō aque. **H**z ista inquit salis huius naturalis ē vis: ut hīs oītraria patiat̄. **H**ec igit̄ racō reddīt. et de illo fonte garamātico vbi vna vena frigit diebus noctibz feruet: vbi vtraqz molestā tangētibz. **H**ec et de illo alio. q̄ cū sit cōtractātibz frigidus. et facē sicut alij fontes extinguat accensaz: dissimiliter tñ atqz mirabiliter idē ip̄e accendit extinctā. **H**ec et de lapide asbesto qui cū ignē nullū abeat p̄p̄riū: accepto tñ sic ardet alieno: ut nō possit extingui. **H**ec de ceteris q̄ piget retexē quibz licet vis insolita oītra naturā m̄ esse videat̄: alia tñ de illis nō reddīt racō: nisi ut dicat̄ hec eoz ē natura. **B**reuis sane ista ē racō fateor sufficiēt̄ et̄qz responsio. **H**z cū deus auctor sit naturaz oīm: cur volūt fortiorē nos reddē racōnē. q̄n aliqd̄ velut impossibile nolūt credē. eisqz reddicōnē ra-

cōnis poscentibz respondemus hanc esse volūtate dei omnipotētis. **Q**ui certe nō ob aliud vocat̄ omnipotens. nisi qm̄ quicqd̄ vult potest. q̄ potuit creare tā multa q̄ nisi ostēderēt̄. a a credendis hodie q̄ dicerēt̄ testibz: p̄fecto impossibilia putarēt̄. nō solū q̄ ignotissima apud nos. verū etiā que notissima posui. **I**lla enī q̄ apud nos p̄ter eos quoz de hīs libros legimus nō habēt testē. et ab eis cōscripta sūt q̄ nō sūt diuinitus docti atqz hūanitū falli forte potuerūt: licet cuiqz sine rectā rēp̄tensionē nō credē. **N**am nec ego volo tēmē credi cuncta que posui. q̄ nec a me ip̄o ita credūt̄ tāq̄ nulla de illis sit in mea cogitacōe dubitacō: exceptis hīs q̄ vel ip̄e sum expertus et cuius facile ē expiri: sic de calce q̄ feruet i aqua. in oleo frigida est de magnete lapide. q̄ nescio qua sorbicōne insensibili stipulam nō moueat et ferrum rapiat: de carne non putrescente pauonis cū putruerit et platomis: de palea sic frigētē ut fluere remuē nō s̄mat. sic calente ut maturescere poma cōpellat: de igne fulgido q̄ scdm̄ suū fulgores lapides coquēdo candificet. et cōtra eundē suū fulgorē vrendo plurima fuset. **T**ale ē et q̄ nigre macule offundūt̄ ex oleo splēdidō. similiter nigre limee de candido imp̄mūt̄ argēto. **D**e carbonibz etiā qd̄ accedēte igne sic vertāt̄ in cōtrariū. ut de lignis pulcherrimis tetri. fragiles de duris. imputribiles de putribilibz fiāt. **E**t ip̄e quedā cū multis. quedā cū om̄ibz noui: et alia plurima que huic libro inserere longū fuit. **D**e hīs aut̄ q̄ posui nō expta sed lecta. p̄ter de fonte illo vbi facēs extinguitur ardētes et accēdūt̄ extincte: et de pomis terre sodomozū formis secus q̄n maturis intrinsecus fumeis: nec testes aliquos p̄doneos a quibz

utrum vera essent audire potui repi-
re. Et illū quidē fontē nō inueni qui in
egipto vidisse se dicerēt. s; qui in gal-
lia similē nossent nō lōge a garciāno
poli ciuitate. De fructib; aut sodomitarū
arborū nō tantū litere fidedigne
in dicāt: verū etiā tā multi se loquūtur
exptos: ut hinc dubitare nō possim.
Cetera vēo sic habeo ut neq; affirmā-
da neq; negāda decreuerim: sed ideo
etiā ipsa posui. qm̄ apud eorū contra
quos agimus historicos legi. ut ostē-
derē qualia multa. multiq; illoz nul-
la reddita racōne. in suoz literatoz
scripta literis credāt. q̄ nobis credē
q̄n id qd̄ eorū expiētā sensūq; tras-
gredit̄ omnipotentē deū dicimus esse
facturū: nec reddita racōe dignatur.
Nam q̄ melior et validior racō de re-
bus talib; reddit: q̄ cū omnipotēs ea
posse facere phibetur. et facturū di-
citur que p̄nūciasse ibi legit̄. vbi alia
multa p̄nūciauit. q̄ fecisse mōstratur.
Ipe quippe faciet. q̄ se facturū esse p̄-
dixit. que impossibilia esse putātur: q̄
p̄misit et fecit ut ab incredulis genti-
bus incredibilia crederēt. **Ca. viij.**
Sicut respondēt p̄terea se non
credē que de hūanis semp ar-
suris nec vnq̄ morturis corporib; di-
cimus. q̄ hūanozū corporū naturā no-
uimus longe aliter institutā. vñ nec
illa racō hinc reddi potest. que de illis
naturis mirabilib; reddebat. ut dici
possit. vis ista naturalis est. rei huius
ista natura est. qm̄ semus hūane car-
nis istā nō eē naturā: habemus quidē
q̄ respōdeamus de literis sacris. hāc
ipam sc; hūanā carnē aliter institutā
fuisse ante peccatū id ē ut posset nunq̄
p̄peti mortē: aliter aut post peccatū q̄-
lis i erūna huius mortalitatis inno-
tuit ut p̄petuā vitā tenē nō possit. Sic
ergo aliter q̄ nobis nota ē instituet̄
in resurrectione mortuozū. s; qm̄ istis

nō credūt literis vbi legit̄ qualis in
paradiso vixerit homo. quantūq; fue-
rit a necessitate mortis alienus. quib;
vñq; si crederēt. nō cum illis de pena
dānatoz q̄ futura est opoitus agere-
mus: de literis eorū quo doctissimi
apud illos fuerūt aliquid p̄ferendū
est: quo appareat posse fieri ut aliter
se habeat queq; res q̄ prius in rebus
innotuerat sue determinacōe nature.
Est i marci varronis libris quoz in-
scriptō est de gente ppli romani qd̄
eisde verbis quib; ibi legit̄ a hic po-
nā. In celo inquit mirabile extitit po-
tentū. Nam stella veneris nobilissima.
quā plautus vespugimē. homerus hel-
peron appellat pulcherrimā dicens:
castor scribit tm̄ potentū extitisse ut
mutaret colorē. magnitudm̄ ē. figurā
cursus: qd̄ factū ita nec antea neq; po-
stea fit. Hoc factū ogygo rege dice-
bāt adrautos cijenos. et dioneapo-
lites mathematici nobiles. Hoc cer-
te varro tantus auctor potentū non
appellaret: nisi esse cōtra naturā vide-
retur. Omnia quippe potentia otra na-
turā dicimus esse: s; nō sūt. Quomō ē
enī otra naturā qd̄ dei sit volūate: cū
volūtas tantū vñq; o ditoris condite
rei cuiusq; natura sit. Potentū ergo
fit nō cōtra naturā: s; cōtra q̄ est nota
natura. Quis aut potentoz numerat
multitudinē: q̄ historia gentiū onne-
tur. s; nūc i hoc vno attēdamus qd̄
ad rem de qua agimus p̄tinet. Quid
ita dispositū est ab auctore nature ce-
li et terre: quēadmodū cursus ordina-
tissimus siderū. Quid tā raris legib;
fixisq; firmatū. Et tñ qm̄ ille voluit q̄
fūmo regit impio ac potestate qd̄ cō-
didit: stella p̄ ceteris magnitudie
ac splendore notissima. colorē. mag-
nitudinē. figurā. et qd̄ est mirabilis. sui
cursus ordinē legēq; mutauit. Tur-
bavit p̄fecto tunc si vlli iam fuerunt

ab ostēdēdo. et portēta a portēdēdo. id est postēdēdo: et p̄digia q̄d por- ro dicāt id est futura p̄dicāt. **S**i vide- rint eorū coniectores. quō ex eis siue fallātur. siue instinctu spiritūū. quibz cura est tali pena dignos animos ho- minū noxie curiositate rebus implica- re. etiā vera p̄dicāt: siue multa dicēdo aliquādo i aliquid veritatis incurrāt: nobis tñ ista que velut ostra naturā fi- unt. et ostra naturā fieri dicūt: quo mo- re hoīm locutus ē. et apls dicēdo. ostra naturā i olea m̄stū oleastrū fcm ēē p̄- ticipē p̄mguedis oleo: et mōstra ostē- ta. portēta. p̄digia nūcupant: hoc monstrare debēt. hoc ostēdē. vel p̄- ostēdē. hoc p̄dicē quod facturū ē deus que de corporibz hoīm se p̄nūcia- uit cē facturū. nulla impediēt difficul- tate. nulla p̄scribēt lege natūe. Quō aut p̄nūciauerit: satis i libro supiore docuisse me existimo. decerpēdo de scripturis sanctis. et nouis et veteribz nō quidē om̄ia ad hoc p̄nūcia: s̄ que sufficere huic opi iudicau. **Ca. ix.**

Quod dicitur de sempiterno sup- plicio dānatorz p̄ suū p̄ptam deus dixit. fiet om̄ino fiet: vermis non morietur: et ignis eorū nō extinguet. Ad hoc enī vellem etiā commemorādū: etiā dñs ih̄sus cū membra q̄ hoies scā- dalizāt. p̄ h̄is om̄ibz p̄neret. quos ut sua mēbra dextera quis diligit. ea- qz p̄cipet amputari: bonū ē inquit tibi debile introire in vitā. q̄ duas manus habēt ire i gehennā. in ignē inextin- guibile. ubi vermis eorū nō moriet. et ignis nō extinguet. Nō aliter ait et de oculo. Bonū ē tibi inquit luscū in- troire i regnū dei. q̄ duos oculos ha- bentē mita i gehennā ignis: ubi ver- mis eorū nō morietur. et ignis nō ex- tinguet. Nō eū piguit vno loco ea- de verba ter dicē. Quē nō terreat ista repetitō. et illius p̄ne om̄iacō tā ve-

hemēs ore diuino. **S**trūqz aut hoz ignē sc̄z atqz vermē qui volūt ad am- m̄ penas non ad corpis p̄nē: dicūt etiā vri dolore animi sero atqz infructu- ose penitētes eos qui fuerint a regno dei separati: et ideo ignēz p̄ isto dolore vrentē nō in cōgrue p̄m̄ potuisse cō- tendūt. **S**ñ illud apli. Et quis scan- dalizatur: et ego nō vroz. Eundē etiā vermē putāt intelligendū esse: nam scriptū ē inquit. Sicut tinea x̄stimē- tā. et vermis lignū: sicut meror̄ excru- ciat cor viri. Quivero penas et animi et corpis in illo supplicio futuras esse nō dubitant: ignē vri corpis. animū aut rodi quodāmodo vermē meror̄ affirmāt. **Q**d et si credibilius dicat. qz vtiqz absurdū est. ibi dolor ē aut cor- pis aut animi d̄ futurū: ego tñ facili⁹ esse ut ad corpus dicā vtrūqz p̄nere q̄ neutrū: et ideo tacitū in illis diuine sc̄pture verbis animi dolo: ē. qm̄ cōse- quēs esse intelligit. etiā si nō dicatur ut in corpore sic dolere. animus qz steri- li penitētia crucietur. **L**egit quippe et in veteribz scripturis vindicta carnis imp̄i ignis et vermis. **P**otuit breuius dici. vindicta imp̄i. Cur ergo dictū est carnis imp̄i: nisi qz vtrūqz. id ē et ignis et vermis. pena erit carnis. **A**ut si vindictā carnis p̄pterea dicere vo- luit. qz hoc in hoie vindicabit qz sc̄dm carnē vixerit. **P**ropter hoc enī veniet in mortē sc̄dam: quā si ḡficabit ap̄sus dicēs. **S**i enī sc̄dm carnē vixeritis mo- rierimini. **E**ligat quisqz qd placet. aut ignē tribuē corp̄i. animo vermē: hoc p̄prie. illud tropice: aut vtrūqz p̄prie corp̄i. **I**am enī satis supius disputauit posse aīalia etiā i ignibz viuere i vsti- one sine d̄supcōne. in dolore sine mor- te. p̄ miraculū om̄ipotentissimi creatoris cui hoc possibile esse qui negat a quo fit quicqd in naturis om̄ibz miratur ignorat. **I**p̄e est enī deus qui om̄ia in

ut tanta mora tēporis quisq; puniat:
quāta mora tēporis vñ puniretur adimi-
sit. Octo genera penarū in legib; esse
scribit tullius: damnū. vincula. verbe-
ra. talionez. ignominia. exiliū. mortē.
seruitutē. Quid horū ē quod in breue
tēpus p cuiusq; peccati celeritate co-
artetur ut tanta vindicet morula qn-
ta dephēdit ppetratū: nisi forte talioz
Id enī agit ut hoc patiat quisq; qd
fecit. Vñ illud ē legis: oculū p oculo.
dentē p dente. Fieri enī potest. ut tam
breui tēpore quisq; amittat oculū se-
ueritate vindicte: q̄ tulit ipse alteri
improbitate peccati. Porro aut si aliene
femie osculū infixū racōnis sit vertere
vindicare. nōne qui illud pūcto tēpo-
ris fecit in cōpabili horarū spacio v-
berat: et suauitas voluptatis exigue
diuturno dolore punit: Quid in vin-
culis? Nūquid tā diu quisq; iudican-
dus est esse debere. q̄ diu fecit vñ me-
ruit alligari: cū iustissime āno hial pe-
nas seruus in cōpedib; pendat. q̄ v-
bo aut ictu celerrime trāseūte vel lacel-
fuit dñm vel plagauit? Tāvero dam-
nū. ignominia. exiliū. fuitus. cū plerū-
q; sic infligūtur ut nullaxēma relaxē-
tur: nōne p huius vite modo similia
penis videntur eternis? Ideo quippe
eterna esse nō possunt. q̄ nec ipa vita
que hīs plectitur porrigit in eternū:
et tñ peccata q̄ vindicātur longissimi
tēporis penis. breuissimo tēpore pe-
tratur: nec quisq; extitit qui censuerit
tā cito nocentiū finiēda esse tormēta
q̄ cito factū est vel homicidiū vel ad-
ulteriū vel sacrilegiū. vel quodlibet
aliud scelus: nō tēporis lōgitudine. s; in-
iquitatis et impietatis magnitudine
metiendū. Qui vero paliquo grandi
crimine morte multat: nūquid mora
qua occiditur q̄ pbreuis ē. eius suppli-
ciū leges existimāt. et nō q̄ eū in sem-
piternū auferūt de societate viuētiū.

Quod est aut de ista ciuitate mortali
hoies supplicō pme mortis: hoc est de
illa ciuitate immortalī hoies supplicō
secūde mortis auferre. Sicut enī non
efficiūt leges huius ciuitatis ut in eā
quisq; reuocet occisus: sic nec illius
ut in vitā reuocet eternā scdā morte
dānatus. Quō ergo verū est inquit.
id qd ait xp̄us vñ in q̄ mensura mensi
fueritis in ea remetiet vobis: si tēpo-
rale peccatū supplicō punitur eternoz
Nec attēdūt non ppter egle tēpis spa-
ciū. s; ppter vicissitudinē mali. id ē ut
qui mala fecerint. mala patiantur. eā-
de dictā fuisse mēsurā: quāuis hoc i ea
re pprie possit accipi. de qua dñs cum
hoc diceret loquebat: id ē de iudicijs
et condēnacōib;. Prōinde qui iudi-
cat et condēnat iniuste. si iudicatur et
condēnatur iuste: in eadē mēsurā reci-
pit: quāuis non hoc qd dedit. Iudicō
enī fecit. iudicō patiat: quāuis fece-
rit dānacōne qd iniquū est: patiat
dānacōne qd iustū est. **Ca. xij.**

Sed pena eterna ideo dura et in-
iusta sensib; videtur hūanif. q̄
in hac infirmitate moribūdōrū sensu-
um deest ille sensus altissime purissi-
meq; sapiētie. quo sentiri possit q̄ntuz
nephas in illa pma puaricacōe omis-
sū sit. Quāto enī magis homo frue-
batur deo. tāto maiore impietate dere-
liquit deū: et factus est malo dignus
eterno: qui hoc in se pemit bonū. q̄ eē
posset eternū. Hinc ē vniūsa generis
hūani massa dānata: qm̄ q̄ hoc p̄mus
admisit cū ea que in illo erat radicata
sua stirpe punitus ē. ut nullus ob hoc
iusto debitoq; supplicō. nisi misericōdia et
in debita grā liberetur: atq; ita dispi-
atur genus hūanū ut i quibusdā de-
mōstratur qd valeat misericōris grā
in ceteris. quid iusta vindicta. Neq;
enī vtrūq; demōstraretur in omib;: q̄
si omnes remanerent in penis iuste

damnacōnis: in nullo appareret misericors grā redimētis. Rursus si omēs a tenebris trāfferūtur in lucē: in nullo appareret veritas vicōis. In quā p̄pterea multo plures q̄ in illa sunt: ut sic ostēdat quid omib; deberet. Quod si omib; redderet: iusticiā v̄m dicātis iuste nemo rephēderet. Quā vero tā multū exinde liberat: est vnde agantur maxie grātie ḡtūto munē liberātis. ¶ Ca. xiiij.

DAtomici quidē quāuis impunita nulla velint esse peccata: tam omēs penas emēdaciōi adhiberi putāt vel hūanis inflictas legib; vel diuinis. siue in hac vita siue post mortē: si aut parcatur hic cuiq; aut ita plectatur ut hic non corrigat. Hinc est maronis illa sentētia vbi cū dixisset de terrenis corpib; morib; idiq; mēbris q̄ aīme hinc metuūt. cupiūtq; dolētq; gaudētq; nec auras suscipiūt. clausē tenebris et carcere ceco: secutus adiūxit atq; ait. Quia v̄ sup̄mo cū lumie vita relinquit: id est cū die nouissimo reliquit eas ista vita: nō tū inq̄t omē malū miseris. nec funditus omēs corporee excedūt pestes. penitusq; necesse est. multa diu cōcreta modis molestere miris. Ergo exercētur p̄mis. veterūq; malorū supplicia expendūt: alie pandūt manes suspense ad vētos. a. i. s. b. iurgite vasto infectū eluitur scelus. aut exurit igmi. Quia hoc opinātur. nullas penas nisi purgatorias volūt esse post mortē: ut qm̄ terris supiora sūt elemēta. aq. aer. igmi. ex aliquo istorū mūdet̄ p̄ expiatis as penas: qd̄ terrena otāgione otāctū ē. Aer quippe accipitur i eo q̄ ait. suspense ad ventos: aqua in eo q̄ s. b. iurgite vasto igmi. aut suo noīe expressus est. cū dixit. aut exurit igmi. Nos vero etiā in hac quidāz mortali vita esse quāsdā penas purgatorias

cōfitemur. nō quib; affligūtur. quorū vita vel nō inde fit melior. vel potius inde fit p̄ior. S; illis sūt purgatorie qui eis nō coherciti corrigūtur. Ceterē omēs pene siue tēparie siue sempiternē. sicut vnusquisq; diuina p̄uidētia tractādus est. inferūtur: vel p̄ peccatis siue p̄teritis. siue i quib; adhuc vuit ille q̄ plectitur: vel p̄ exercēdis declarādisq; v̄tutib;. p̄ hoīes et angelos. seu bonos. seu malos. Nāq; si quisq; mali aliquid alterius improbitate vel errore patiat: peccat quidē homo q̄ vel ignorātia. vel iniusticia cuiq; mali aliquid facit: s; nō peccat deus q̄ iusto quāuis occulto iudiciō heri smet.

S; tēporarias penas alij in hac vita tū alij post mortē: alij nūc et tūc: veritatem ante iudiciū illud seuerissimū nouissimūq; patiūtur. Nō aut omēs veniūt in sempiternas penas q̄ post illud iudiciū sūt future: q̄ post mortē sustinent tēporales. Nā quibusdā q̄ in isto nō remittit̄. remitti in futuro seculo id est ne futuri seculi eterno supplicō puniatur. iā supradiximus. ¶ Ca. xvij.

Rarissimi sūt autē q̄ nullas in hac vita. s; tantū postea penas luūtū fuisse tū aliquos qui usq; ad decrepētā senectutē ne leuissimā quidē febriculā senserint. quicquid duxerint vitā et ipi nouimus et audimus: quāquā vita ipa mortaliū tota pena sit q̄ tota tēptacō est: sic sacre litere p̄sonāt. vbi scriptū est. Nūquid nō tēptacō est vita hūana sup̄ terrā? Nō enim parua pena est ipa impietia. vel impitia q̄ usq; adeo fugiēda merito iudicatur: ut p̄ penas dolorib; plenaf. pueri cogātur queq; artificia vel literas discere: ipm̄q; discere ad qd̄ p̄mis adigūtur tā penale est eis ut nō nunq̄ ipas penas p̄ quas opellūt̄ discere. malint ferre q̄ discere. Quis aut nō exhorreat et mori eligat. si ei iponatur aut mors

petienda: aut rursus infantiae. Que
quidē qđ nō ab risu. s; a fletu orditur
banc lucez: quid malozū ingressa sit
nesciēs pphetat quodamō. Solū qñ
natus est ferūt risisse 3oro astren: nec
ei boni aliquid mōstruosus risus ille
portendit. Nam magicarū artū fuisse
phibetur inuentoz: que quidē illi. nec
ad pñtis vite vanā felicitatē tra suos
inimicos pdesse potuerūt. Amino quipz
pe rege assyriorū cū esset ipse bactria
nozi: bello supatus ē. proesus sep tū ē
gūe iugū sup filios adā a die exitus
de ventre mris eozū usqz in diē sepul-
ture in matrē oim: usqz adeo impleri
necesse est. ut ipi paruuli p lauacrum
regeneracōnis. ab originalis peccati
quo solo tenebātur vnculo iā soluti:
mala multa patētes. nōnulli etiā m-
curfus spiritūū malignozū aliquādo
patiātur. Que quidē passio absit ut
eis obfit. si hāc vitā in illa et ate etiā
ipā passiōe in grauescētē. et animā de
corpe excludētē finierit. **Ca. xv.**

Uerūtamē in graui iugo qđ post
tū ē sup filios adā a die exitus
de ventre matris eozū usqz in diē se-
pulture. in matrē oim. etiā hoc maluz
miserabile repit: ut sobrii simus atqz
intelligamus hāc vitā de peccato illo
mimis nephario qđ i paradiso ppetra-
tū est factā nobis esse penalē: totūqz
qđ nobiscū agit p testamentū nouū
nō ptnē nisi ad nouū seculi heredita-
tē nouā: ut hic pignore accepto illd
cuius est hoc pignus suo tēpore ose-
quamur. Nūc aut ambulemus in spe
et pfiētes de die i diē: spū facta car-
nis mortificemur. Nouit enī dñs qui
sūt eius: et quotquot spū dei agūtur.
hñ filij dei sūt: s; grā nō natura. Sim-
cus enī natura dei filius. ppter nos mi-
sericordia factus est filius hominis: ut
nos natura filij hominis. filij dei p illum
gratia dei fieremus. Manens quippe

ille immutabilis naturā nrām in qua
nos suscepit suscepit a nobis: et tenax
diuinitatis sue. nre infirmitatis parti-
ceps factus ē. ut nos i melius omutas-
ti qz peccatores mortalesqz sumus ei
immōlitas. et iusti picipacōe amit-
tamus: et qđ in natura nra bonū fecit.
impletū sūmo bono i eius nature bo-
nitate fuemus. Sicut enī p vnū bo-
minē peccantē. in hoc tam graue malū
deuenimus: ita p vnū hoīem eundēqz
deū iustificantē. ad illud bonū tā sub-
lime veniemus. Nec quisqz se debz ab
isto ad illū trāsisse cōfidere. nisi cū ibi
fuerit. vbi tēptacō nulla erit: nisi pa-
cē tenuerit quā belli huius i quo caro
cōcupiscit aduersus spm. et spūs ad-
uersus carnē. multis et varijs certa-
mimibz querit. Hoc autē bellū nunqz
vllū est: si natura hūana p literū arbi-
trū in rectitudine in qua futura ē psti-
tisset. Nūc vtro qz pacē felix cū deo ha-
bere noluit secū pugnat infelix. Et cū
hoc malū sit miserabile: melius est tñ
qz priora vite huius. Melius quippe
offigitur cū vicijs: qz sine vlla confli-
ctōne dominētur. Melius ē in quā bel-
lū cū spe eterne pacis: qz sine vlla libe-
racōis cogitacōe captiuitas. Cupimz
quidē etiā hoc bello carere. et ad capel-
cendā ordinatissimā pacē. vbi firmis-
sima stabilitate pnoziō inferiora sū
dātur: igne diuini amoris accēdimur.
Sed si qđ absit illius tanti boni spes
nulla esset: malle debūmus in huius
offictōnis molestia remanere: qz vi-
cijs in nos dñacōnē nō eis resistendo
pmittere. **Ca. xvi.**

Uerū tanta est dei misericordia.
in vasa misericōdie que pparauit in
gloriā: ut etiā pma hoīs eras id ē in-
fantia que sine vllō remisū subiacet
carmi. et scda que pueritia nūcupat.
vbi nondū racō suscepit hāc pugnā.
et fere sū oibz viciosis delectacōnibz

iacet: quia licet iā fieri valeat et ideo
 infantia trāfisse videat: nō dū in ea ē
 pcepti capax infirmitas mentis: si sa-
 cramenta mediatoris accepit. etiā si
 hanc in eis annis vitā finiat. trāflata
 sc; a potestate tenebrarū i regnū xp̄i.
 nō solū p̄nis nō ip̄paretur eternis: sed
 nulla quidē post mortem purgatoria
 tormenta patiatur. Sufficit enī sola
 spūalis regnatio ne post mortē oblit
 qd carnalis regnācō cū morte strax-
 it. Cū autē ventū fuerit ad et atē q̄ p̄ce-
 ptū iam capit. et sb̄di potest legis im-
 perio: suscipiendū ē bellū cōtra vicia.
 et gerendū acriter ne ad dānabilia
 p̄ccā pducatur. Et si quidē victoriarū
 consuetudie robōrata nō sūt facilius
 vincuntur et cedūt. Si autē vincere atq;
 imperare ofuēuerūt: laboriosa difficul-
 tate supant. Neq; id fit veraciter atq;
 sinceriter: nisi vere delectacōne iusti-
 tie. Hoc ē autē i fide xp̄i. Nā si lex iustē
 assit et spūs uiuās desit: p̄ ip̄am p̄hibi-
 cōnē desiderio crescere atq; vincente
 peccati etiā reatus p̄uariacōis acce-
 dit. Nō nunquā sane ap̄tissima vicia.
 alijs vicijs vincuntur o cūctis. q̄ putā-
 tur esse virtutes in quib; regnat sup-
 bia: et quedā sibi placēti alitudo rui-
 nosa. Tūc itaq; victa vicia deputā-
 da sūt: cū dei amore vincuntur. Quē nisi
 deus ip̄e nō donat. nec aliter nisi p̄ me-
 diatorē dei et hoīm hoīm xp̄m ih̄esū
 qui factus ē pariceps mortalitatis
 nr̄e: ut nos p̄cipēs faceret diuinitas
 sue. Paucissimi autē sūt tante felici-
 tatis: ut ab ip̄a meunte a dolescentia
 nulla dānabilia peccata cōmittāt. vel
 in flagitijs. vel in facinorib;. vel in ne-
 pharie cuiusq; impietatis errore: sed
 magna spiritus largitate opprimāt.
 queq; eis poss; carnali delectacōne
 dñari. Plurimi vero p̄cepto legis ac-
 cepto cū prius victi fuerint p̄ualē-
 bus vicijs et p̄uariatores eius effe-

cti: tūc ad gratiā ofugiūt adiuuantē
 qua fiant et amarus p̄mittēdo. et ve-
 hementius pugnādo. p̄us deo subdi-
 ta. atq; ita carn ip̄posita mēte victores.
 Quisquis igitur cupit p̄nas euadē
 sempiternas nō solū baptizet: verū
 etiā iustificet in xp̄o: ac sic vere trāse-
 at a diabolo ad xp̄m. Purgatorias
 autē p̄nas nullus futuras op̄met: ni-
 si ante illud vltimū tremēdūq; iudi-
 cū. Nequa q̄ tū negandū est: etiā
 ip̄m eternū ignē p̄ diuersitate meri-
 torū q̄uis malorū. alijs leuiozē. alijs
 futurū esse grauozē: siue ip̄ius vis atq;
 ardor p̄ pena digna cuiusq; varietur:
 siue ip̄e equaliter ardeat: s; nō equa-
 li molestia sentiatur. ¶ Ca. xvij.

Nunc iam cū misericordijs nr̄is
 disputādū: qui vel omnib; illis hoīmib;
 quos iustissimus iudex dignos ge-
 benne supplicō iudicabit. vel quibus-
 dā eoz nolūt credē penā sempiternā
 futurā: s; post certū tempus metas pro-
 cuiusq; peccati quantitate lōgioris siue
 breuions eos mde estimāt liberādof.
 Quā i re misericordior p̄fecto fuit ori-
 genes. qui et ip̄m diabolu atq; ange-
 los eius post grauiora p̄ meritis et
 diuturniora supplicia ex illis cruciat-
 bus eruēdos et sociādof sanctis an-
 gelis credidit. Sed illū et p̄pter hoc.
 et p̄pter alia nōnulla. et maxie p̄pter
 alternātes sine cessacōe b̄nitudines et
 miserias. et statutis seculorū interual-
 lis. ab istis. ad illas. atq; ab illis ad
 istas. itus ac reditus intermīnabiles.
 nō inmeito reprobauit ecclesia: q̄ et
 hoc q̄ misericors videbat amfit: fa-
 ciēdo sanctis veras miserias quibus
 penas luerēt. et fallas beatitudines in
 quibus verū ac securū hoc ē sine timore
 certū sempiternū bonū gaudiū nō ha-
 berēt. Longe autē aliter istorū miseri-
 cordiabūano errat affectu: qui hoīm

illo iudicio dānatorū miserias tēpa-
les. oīm vero qui vel citius vel tardius
liberātur eternā felicitatē purāt. Que
sentētia si p̄pterea bona et vera q̄ mi-
sericors est: tanto erit melior et verior
quāto misericordior fuerit. **Extēdat**
ergo ac p̄fundat̄ fons huius miseri-
cordie usq̄ ad dānatos āgelos: sal-
tē post multa atq̄ p̄lixā quātūlibz se-
cula liberādos. **Cur** usq̄ ad v̄mūsam
naturā manat būanā: et cū ad ange-
licā ventū fuerit mox arefat̄. **Non** au-
dent tñ se v̄lterius miserādo porrigere:
et ad liberacōz ip̄ius q̄z diaboli p̄-
ueniē. **Verū** si aliquis audeat. v̄micit
nempe istos. et tñ tanto inueniē erra-
re deformis. et cōtra recta dei verba
tanto puerius: q̄nto sibi videtur sen-
tire clementius. **Ca. xviii.**

Sunt etiā qualis in locu cōmbo-
nris ip̄e sū exptul. q̄ cū venerari
videat̄ sc̄pturas sc̄as. moribz impro-
bandi sūt: et agendo causam suā mul-
to maiore q̄ isti misericōiaz deo tribuūt
erga būanū genus. **Dicūt** enī de ma-
lis et infidelibz homibz diuinitus quis-
dem verū p̄dictū esse qd̄ digni sūt: sed
cū ad iudiciū ventū fuerit misericōiaz eē
supaturā. **Donauit** enī eos inquit mi-
sericors deus p̄cibus et intercessioni-
bus sanctorū suorū. **Si** enī orabāt p̄
illis q̄n eos patiebātur inimicos: q̄n-
to magis q̄n videbūt hūiles suppli-
cesq̄ p̄stratos. **Neq̄** enī credendum
est aut tunc amissuros sanctos vis-
cera misericōdie cū fuerint plenissi-
me ac p̄fectissime sanctitatis. ut qui
tūc orabāt p̄ inimicis suis q̄n et ip̄i si-
ne peccato nō erāt: tūc nō orent p̄ sup-
plicibz suis q̄n nullū ceperint habere
peccm. **Aut** vero deus tūc eos nō exau-
diat tot et tales filios suos: quādo in-
tanta eoz sanctitate nullū inueniet
oracōnis impedimentū. **Testimoniu**
verō psalmi. et illi quidē qui p̄mittunt

infideles atq̄ impios hoīes saltē lō-
go tēpore cruciari et postea de malis
omibz erui. h̄ magis isti p̄ se dicūt eē
vbi legit̄: nūquid obliuiscet̄ misere-
ri deus. aut cōtinebit̄ ira sua misericōias
suas. **Ira** ē eius inquit ut omēs in-
digni būtudine sempiterna: ip̄o iudi-
cante puniātur supplicō sempiterno.
Si si vel longū vel p̄sus vllū esse p̄mi-
serit: p̄fecto ut possit hoc fieri cōtine-
bit in ira sua misericōies suas. qd̄ eum
psalmus nō dicit esse facturū. **Nō** enī
ait. nūquid diu cōtinebit̄ ira sua mi-
seracōies suas: h̄ qd̄ p̄sus nō cōtinebit
ostēdit. **Sic** ergo isti volunt iudicij
dei cōminacōz nō esse mendacē q̄uis
sit neminē dānaturus: quēadmodū
eius cōminacōz q̄ dixit euerfurū se eē
niniuē ciuitatē. mendacē nō possum
dicere. et tñ factū nō ē inquit. qd̄ si-
ne vlla ōdicōne p̄dixit. **Nō** enī ait. ni-
mūe euerter̄ si nō egerint penitētiā
seq̄ correxerint: h̄ nō hoc addito p̄-
nūciat̄ futurā euerfionē illius ciuita-
tis. **Quā** cōminacōne p̄pterea veracez
putāt. q̄ hoc p̄dixit deus qd̄ v̄re di-
gnū erāt pati: q̄uis hoc nō esset ip̄e fa-
cturus. **Nam** si penitētibz p̄p̄cit in-
quit: v̄tq̄ illos penitētiā nō ignora-
bat acturos. et tñ absolute ac definitē
eorū euerfionez futurā esse p̄dixit.
Hoc ergo erāt inquit in veritate se-
ueritatis. q̄ id erāt dignū: sed i racōe
misericōis nō erat. quā nō cōtinuit in
ira sua ut ab ea pena supplicibz p̄erce-
ret. quā fuerat otumacibz cōminatus.
Si ergo tūc p̄p̄cit aut. quādo san-
ctū suū p̄phetā fuerat parcendo con-
tristaturus: q̄nto magis tūc miserabi-
lius supplicātibz parceret. quādo ut par-
cat omēs sancti eius orabūt. **S**i hoc
qd̄ ip̄i suis cordibz suspiciātur: ideo pu-
tāt sc̄pturas tacuisse diuinas. ut mul-
tū se corrigāt. vel p̄lixarū vel eternarū
timore penarū. et sint qui possent orare

pro eis qui se nō correxerint. nec tamē opimātur omimodo id eloq̄a diuina tacuisse. Nam quo p̄inet inquit. qđ scriptū ē. q̄ magna multitudo dulcedinis tue dñe. quā abscondisti metuēntib; te: nisi ut intelligamus. p̄pter timorē fuisse absconditā misericōdie diuine tā multā secretāq; dulcedinē. Addūt etiā p̄pterea dixisse ap̄lm. cōcluit enī deus omēs i infidelitate. ut oīm misereat: quo significaret qđ ab illo nemo dānabit. Nec isti tñ q̄ hoc sentiūt. hāc opimōnē suā usq; ad liberacōnē. vel nullā dānacōnē diaboli. at; angelorū eius extēdūt. Nūana q̄ppe circa solos hōies mouēt misericōdia. et causaz maxie agūt suā p̄ generalē in genus hūanū q̄ dei misericōne impunitatē falsam suis p̄ditis morib; pollicentes: ac p̄ hoc sup̄abūt eos in p̄dicāda dei misericōdia: q̄ hāc impunitatē etiā p̄ncipi demonū et eius satellinib; pollicēt.

Item sūt ali; ab eter. **Ca. xix.** no supplicō liberacōnē. nec ip̄is saltē omib; hōib; p̄mittētes s; tantūmō xp̄i baptisate ablūtis q̄ p̄ticipes sūt corp̄is eius quomodolib; vixerint. in quacūq; heresi vel impietate fuerint. p̄pter illud qđ ait ih̄us. hic ē panis q̄ de celo descēdit: ut si q̄s ex ip̄o māducauerit nō moriat. Ego sū panis viuus: qui de celo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. Ab eterna ergo morte inquit necesse est istos erui. et ad vitā eternā quā docūq; p̄duci.

Item sūt qui hoc nec omib; **Ca. xx.** bus habētib; baptisatis xp̄i. et eius corp̄is sacramentū. s; solis catholicis. q̄uis male viuētib; pollicētur: q; nō solo sacramento s; re ip̄a māducauerūt corpus xp̄i in ip̄o eius corp̄e osti. de quo dicit ap̄lus: vnus panis vnum corpus multi sumus: ut etiā si postea in aliquā heresim. vel etiā i gē-

tiliū ydolatriā lapsi fuerint. tñ q; in corp̄e xp̄i id est i ecclesia catholica sūpserūt baptisū xp̄i. et manducauerūt corpus xp̄i nō moriātur in eternū: sed vitā quādoq; osequātur eternā: at; illa omīs impietas q̄nto maior fuerit nō eis valeat ad eternitatē: s; ad diurnitatē magnitudinemq; penarū.

Sunt autē qui p̄pter **Ca. xxi.** id qđ scriptū est. qui p̄seuerauit usq; i finē hie saluus erit. nō nisi i ecclesia catholica p̄seueratib; q̄uis i ea male viuētib; hoc p̄mittit: p̄ ignē videlicet saluādis merito fundamenti. de quo ait ap̄lus. Fundamentū enī aliud nemo potest ponē p̄ter id qđ positum est: qđ est xp̄us ih̄us. Si q̄s autē edificat sup̄ fundamentū hoc aurū. argētū. lapides p̄ciosos. ligna. fenū stipulā. vniuscuiusq; opus manifestabit. Dies enī dñi declarabit. qm̄ i igne reuelabit: et vniuscuiusq; opus q̄le sit ignis p̄babit. Si cuius opus p̄māserit: qđ sup̄ edificauit mercedē accipiet. Si cuius autē opus arserit. dānū patiet: ip̄e autē saluus erit. sic tñ q̄si p̄ ignē. Dicūt ergo cuiuslibet vite catholicū xp̄ianū xp̄m habere i fundamento: qđ fundamentū nulla heresis hab; a corp̄is eius vmitate p̄falsa. Et ideo p̄pter hoc fundamentū etiā si male vite fuerit catholicus xp̄ianus. velut q̄ sup̄edificauerit ligna. fenū. stipulā putāt eū saluū fieri p̄ ignē. id ē post penas ignis illius liberari. quo igne in vltimo iudicio p̄mēt mali.

Qomperi etiā quos **Ca. xxij.** dāputare eos tantūmō arfuros illius eternitate supplicij: qui p̄ peccatis suis facē dignas elemosmas neglexerūt. iuxta illud ap̄li iacob: iudiciū autē sme misericōdia illi qui nō facit misericōdia. Qui ergo fecit inquit. quāuis mores in melius nō mutauerit. sed inter ipsas suas elemosmas

nepharie ac nequiter vixerit: iudicium illi cum misericordia futurum est: ut aut nulla damnatione plectatur: aut post aliquod tempus siue parum siue plerum ab illa damnatione liberetur. Ideo iudicem viuorum atque mortuorum noluisse existimant aliquid commemorare se esse dicturum. siue dextris quibus est vita daturus eternam. siue sinisteris quos eterno supplicio damnaturus: nisi elemosinas siue factas. siue non factas. Ad hoc pertinere auiunt. et in oratione dominica cotidiana postulacionem. dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Quisquis enim illi qui in eum peccauit dimittat ignoscendo peccatum: proculdubio elemosinas facit. Quam rem dominus ipse sic commendauit ut diceret. Si enim dimiseritis peccata hominibus: dimittet vobis et pater vester peccata vestra. Si autem non dimiseritis hominibus: nec pater vester qui in celis est dimittet vobis. Ergo et ad hoc genus elemosinarum pertinet quod ait apostolus iacobus iudicium futurum sine misericordia ei qui non fecit misericordiam. Nec dixit dominus inquitunt magna vel parua. sed dimittet vobis pro vester peccata vestra: si et vos dimiseritis hominibus. Ac per hoc putant etiam eis qui peccata vixerint donec claudant diem vite huius extremum: per hanc orationem qualiacumque et quatacumque fuerint omnia cotidie peccata dimitti sicut ipsa cotidie frequenter oracione: si hoc tantummodo custodiendum meminerit. ut quando ab eis verum petunt qui eos peccato qualicumque leserunt. ex corde dimittant. Cum ad hoc omnia deo donante respondero: liber iste claudendus est. ¶ Ca. xxiii.

A primū queri oportet atque cognosca. cur ecclesia ferre nequeat hominum disputacionem: diabolo etiam post maximas et diuturnissimas penas. purgacionem vel indulgentiam pollicentem. Neque enim tot sancti et sacris veteribus ac nouis literis eruditi: mundacionem et re-

gum celorum beatitudinem post qualiacumque et quatacumque supplicia. quolibetque et quantiscumque angelis inuiderunt: si potius viderunt diuinam vacuari vel infirmari non posse sententiam: quam se dominus pronuntiauit in iudicio platurum atque dicturum. **D**iscedite a me maledicti in ignem eternum: qui paratus est diabolo et angelis eius. Sic quippe ostendit eterno igne diabolum et angelos eius arduos: et quod scriptum est in apocalypsi. diabolus qui seducebat eos. missus est in stagnum ignis et sulphuris. quo et bestia et pseudo propheta: et cruciabuntur die et nocte in secula seculorum. Quod ibi dictum est eternum: hic dictum est in secula seculorum. Quibus verbis nichil scriptura diuina significare consuevit: nisi quod finem non habet tempus. Quamobrem prius. nec alia causa nec iustior. nec manifestior inueniri potest. cur verissima pietate teneatur fixum et immobile nullum regressum ad iusticiam vitamque sanctorum diabolum et angelos eius habituros: nisi quia scriptura quod neminem fallit dicit eis deum non peccasse: et sic ab illo esse interim perdatos. ut carceribus caliginis inferni retrudataderentur seruandi. atque ultimo iudicio puniendi. quando eos eternus ignis accipiet ubi cruciabuntur in secula seculorum. Quod si ita est: quomodo ab huius eternitate pene. vel vniuersi vel quidam homines post quantumlibet tempus subtrahentur ac non stant enervabitur fides qua creditur sempiternum demonum futurum esse supplicium. Si enim quibus dicitur discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. vel vniuersi vel aliqui eorum non semper ibi erunt. quid cause est cur diabolus et angeli eius semper ibi futuri esse credantur? An forte dei sententia quod in malos et angelos erit. in homines falsa? Ita plane hoc est si non quod deus dixit sed quod suspicantur

hōies plus valebit. Quod fieri q̄ nō potest: non argumētari adūsus deū. s̄ diuino potius dū tempus est debent parere p̄cepto: qui sempiterno cupiunt carere supplicō. Deinde quale est eternū supplicū p̄ igne diuturni temporis existimāe. et vitā eternā credere sine fine: cū xp̄us in eodē ip̄o loco. in vna eadēq̄ sententiā dixit vtrūq̄ cōplexus. sic. ibunt isti in supplicū eternū. uisti aut̄ in vitā eternā. Si vtrūq̄ eternū: p̄fecto aut̄ vtrūq̄ cum fine diuturnū. aut vtrūq̄ sine fine p̄petuus debet intelligi. Par pari enim relata sunt: hinc supplicū eternū: inde vita eterna. Dicere aut̄ in hoc vno eodēq̄ sensu. vita eterna sine fine est. supplicū eternū sine habebit: multū absurdū est. S̄n q̄ vita eterna sanctorū sine fine erit: supplicū q̄ eternū quib̄ erit: sine p̄culdubio nō habebit.

Nec aut̄ et adūsus **Ca. xxiiij.** eos valet qui suas agētes causas cōtra dei venire v̄ba velut misericōdia maiore conātur: ut ideo videlicet vera sint. q̄ ea q̄ dixit hōies esse passuros pati digni sūt: nō q̄ passuri sunt. Donabit enī eos inquit p̄cibus sanctorū suoz: etiā tūc rāto magis orātū p̄ inimicis suis: q̄nto sūt vtrūq̄ sanctorū. eozūq̄ efficacior ē oracō. et exaudicōe dei dignior. iam nullū habentū omnino peccatū. Cur ergo eadē p̄fectissima sanctitate a cūcta impetrare valētib̄ mūcissimis et misericordissimis p̄cib̄ etiā p̄ angelis non orabūt quib̄ paratus ē ignis eternus ut de sententiā suā mitiget. et reflectat in melius eosq̄ ab illo igne faciat alienos? An erit forsitā quisq̄ q̄ et hoc futurū ēē p̄sumat affirmās etiā sanctos angelos simul cū sanctis hōib̄ q̄ tūc eq̄les erūt angelis dei p̄ dānandis et angelis. et hōib̄ oraturos ut misericōrdia nō patiātur. q̄d veritate pati

merētur? Q̄d nemo sane fidei dixit: nemo diciturus ē. Alioq̄ nulla causa ē. cur nō etiā nunc p̄ diabolo et angelis eius orat ecclesia. quā m̄gr deus p̄ inimicis suis iussit orare. Nec igit̄ causa q̄ fit. ut nūc ecclesia nō orat p̄ malis angelis quos suos ēē nouit inimicos: eadē ip̄a causa ē qua fiet ut in illo tūc iudicō etiā p̄ hōib̄ eterno igne cruciādis. q̄uis p̄fecta sit sanctitate nō orat. Nūc enī p̄pterea p̄ eis orat quos in gn̄e hūano hab̄ inimicos: q̄ tēpus est p̄mittēte fructuose. Nā quid maxie p̄ eis orat: nisi ut det illis deus. sicut dicit ap̄tus p̄mittētiā. et respiscat de diaboli laqueis. a quo captiu tenentur. scdm̄ ip̄ius volūtate. Deniq̄ si de aliquib̄ ita ecclesia certa est. ut q̄ sint illi etiā nōsser. qui licet adhuc in hac vita sint constituti. tñ p̄destinati sint in eternū ignē ire cū diabolo: tam pro ip̄is non oraret: q̄ nec p̄ ip̄o. Si q̄ de nullo certa est: orat pro omib̄ dūtaxat hōib̄ inimicis suis in hoc corpe ostitutis: nec tñ pro omib̄ exaudiat. Pro hīs enī solis exaudiat: qui et si adūsant̄ ecclesie. ita sūt p̄destinati ut p̄ eis exaudiat ecclesia: et si h̄ efficiātur ecclesie. Si qui autē usq̄ ad mortem habebunt cor: impemites. nec ex inimicis ouertentur in filios: nūquid iā pro eis id est pro talū defunctorū spiritib̄ orat ecclesia? Cur ita nisi q̄ iam in parte diaboli cōputantur. q̄ cū est in corpe. nō est trāslatus ad xp̄m. Eadē itaq̄ causa est cur nō oratur tūc p̄ hōib̄ eterno igne puniendis: q̄ causa est ut neq̄ nūc neq̄ tūc oratur p̄ angelis malis: que itidē causa est. ut q̄uis p̄ hōib̄. tñ iā nec tūc oratur p̄ infidelib̄ impiisq̄ defunctis. Nā pro defunctis quibusdā. vel ip̄ius ecclesie vel quorūcūq̄ priorū exaudiat oracō. sed p̄ hīs quorū in xp̄o regeneratozū. nec usq̄ a deo vita in

corpore male gesta est ut tali misericordia iudicetur digni non esse: nec usque adeo bene ut talē misericordiam recipiatur necessariā non habere. **S**icut enī facta resurrectione mortuorum nō deerūt quibus post penas quas patiūtur spūs mortuorum. impariat misericordia ut in ignē nō mittātur eternū. **N**eque enī de quibusdā veraciter diceret quōd non eis remittat neque in hoc seculo neque in futuro: nisi essent quibus si nō in isto tñ remitteret in futuro. **S**ed cū dictū fuerit a iudice viuorum atque mortuorum. **V**enite bñdicti patris mei possidete paratū vobis regnū a cōstitucōe mūdi: et alijs e contrario. **D**isce dite a me maledicti in ignē eternū quōd paratus ē diabolo et angelis eius. et ibūt isti in suppliciiū eternū. iusti autē in vitā eternā: nime p̄sumptōnis est dicere cuiquē eorum eternū suppliciiū nō futurū quos deus ituros in suppliciiū dixit eternū: et p̄ huius p̄sumptōnis p̄sualionē facere. ut de ipa quā vita. vel desperet vel dubitetur eterna. **N**emo itaque sic intelligat psalmū canentē. nūquid obliuiscetur misereri deus. aut continebit in ira sua miseracōes suas ut opinet de hominibus bonis verā. de malis falsā: aut de bonis hominibus et malis angelis verā. de malis autē hominibus falsā dei esse sententiā. **H**oc enī quōd ait psalmus ad vasa misericordie pertinet. et ad filios p̄missionis: quorum erat vnus etiā ipse p̄pheta. **Q**ui cū dixisset. nūquid obliuiscetur misereri deus. aut continebit in ira sua miseracōes suas: continuo s̄brexit. **E**t dixi nūc cepi: hec ē immutacō dextere excelsi. **E**xposuit profecto quōd dixerit: nūquid continebit in ira sua miseracōes suas? **I**ra enī dei est etiā in ista vita mortalī. vbi homo vānitati similis factus est: dies eius velut vmbra p̄tereūt. **I**n qua tñ ira nō obliuiscetur misereri deus. faciendo solē suū

oziri super bonos et malos et pluuendo super iustos et iniustos. **A**c sic nō continet in ira sua miseracōes suas: maxieque in eo quod exp̄ssit hic psalmus dicendo. nūc cepi hec est immutacō dextere excelsi: quoniam in hac ipa eterno sauita quā ira dei est. vasa misericordie mutata in melius. quāuis adhuc in huius corruptōnis miseria maneat ira eius: quia nec in ipa ira sua continet miseracōes suas. **C**um ergo isto modo cōpleatur diuim illius canticī veritas: nō est eam necesse etiā illic intelligi. vbi nō p̄tinētes ad ciuitatē dei sempiterno supplicio puniētur. **S**ed quibus placeat istam sententiā usque ad illa impiorū tormenta p̄tendere: saltem sic intelligant. ut manente in eis ira dei quē in eterno est p̄nunciata supplicio. non contineat deus in hac ira sua miseracōes suas: et faciat eos non tanta quanta digni sunt penas. atrocitate cruciari. nō ut eas penas. vel nūquā subeant. vel aliquādo finiāt: sed ut eas minores. quā merita sunt eorum leuioreque patiantur. **H**ic enim et ira dei manebit: et in ipa ira sua miseracōes suas nō continebit. **Q**uod quidē non ideo cōfirmo: quoniam nō resisto. **C**eterū eos qui putant minaciter potius quā veraciter dictū. **D**isce dite a me maledicti in ignē eternū. et ibunt isti in suppliciiū eternū. et cruciabūtur in seculo seculorum. et vermis eorum non morietur et ignis eorum non exstinguetur. et cetera huiusmodi: nō tam ego quā ipa scriptura diuina plamissime atque plerimissime redarguit ac refellit. **S**imilitate quippe in hac vita egerunt p̄nitentiam. et ideo fructuosas: velut in hoc agro seminantes in quo deus voluit cum lacrimis seminari quod postea cum letitia meteretur. **E**t tamē quis negabit quod dñs p̄dixit in eis fuisse cōpletū: nisi parū adūtat quēadmodū

peccatores deus non solum iratus. verum etiam miseratus evertat. Evertuntur enim peccatores duobus modis: aut sicut sodomitem ut pro peccatis suis ipsi homines puniantur: aut sicut in iudice. ut ipsa hominum peccata penitendo destruantur. factum est ergo quod predictum est: eversa est civitas que mala erat. et bona edificata est que non erat. Stantibus enim membris atque domibus. eversa est civitas in divinis moribus: ac sic quod vis prophetam fuerat contristatus. quod non est factum quod illi homines timuerunt illo prophetante futurum: factum est tamen quod fuerat deo prescientem predictum: quomodo in melius esset implendum. **S**icut autem novem isti in pueris misericordes quo pertinet quod scriptum est: quod magna multitudo dulcedinis tui domine. quam abscondisti timentibus te: legant quod sequitur. perfecisti autem sperantibus in te. **Q**uid est abscondisti timentibus. perfecisti sperantibus: nisi quia illis qui timore penarum suam iusticiam volunt constituere que in lege est. non est iusticia dei dulcis quia nesciunt eam. Non enim gustaverunt eam. In se namque sperant non in ipso: et ideo eis abscondit multitudo dulcedinis dei. quomodo timent quidem deum. sed illo timore servili qui non est in caritate: quia perfecta caritas foras mittit timorem. **I**deo sperantibus in eum perficit dulcedinem suam inspirando eis caritatem suam: ut timore casto non quem caritas foras mittit. sed permanente in seculum seculi cum gloriantur in domino gloriantur. **I**usticia quippe dei christus est: qui factus est nobis sicut dicit apostolus sapientia a deo: et iusticia. et sanctificatio. et redemptio. ut quem admodum scriptum est. qui gloriatur in domino gloriatur. **H**anc dei iusticiam quam donat gratia si-

ne meritis. nesciunt illi qui suam iusticiam volunt constituere: et ideo iusticie dei quod christus est non sunt subiecti. **I**n qua iusticia. est multa multitudo dulcedinis dei. propter quam dicitur in psalmo. **G**ustate et videte. quoniam dulcis est dominus. **E**t hanc quidem in hac peregrinatione gustantes non ad facietatem sumentes. esurimus eam potius ac finimus. ut ea postea saturamur: cum videbimus eum sicuti est. et implebitur quod scriptum est: saturabor cum manifestabit gloria tua. **I**ta perficit christus multam multitudinem dulcedinis sue sperantibus in eum. **P**orro autem si eam quam illi putant dulcedinem suam deus abscondit timentibus eum. quia non est impios damnaturus. ut hoc nescientes. et damnari timentes recte vivant. ac sic possint esse qui orant pro non recte viventibus. quomodo eam perficit sperantibus in eum: quando quidem sicut somniant per hanc dulcedinem non damnaturus est eos qui non sperant in eum. **N**am igitur eius dulcedo queratur quam perficit sperantibus in eum: non quam perficere putatur contententibus a blasphemantibus eum. **F**rustra itaque homo post hoc corpus inquit. quod in hoc corpore sibi comparare neglexit. **A**llud quoque apostolicum. conclusit enim deus omnes in infidelitate ut omnium misereatur. non igitur ideo dictum est quod neminem sit damnaturus: sed superius apparet unde sit dictum. **N**am cum de iudeis postea credituris apostolus loqueretur ad gentes. ad quas utique iam credentes conscribat epistolas: sicut enim vos inquit aliquando non credidistis deo. nunc autem misericordiam consecuti estis illorum incredulitate. sic et hi nunc non crediderunt in vestram misericordiam. ut et ipsi misericordiam consequantur. **D**einde subiicit. unde isti sibi errando blandiuntur atque ait

Conclufit enī deus omnes in infideli-
tate: ut omnū miferetur. Quos om̄s
mī de quib; loquebat̄ tanq̄ dicens.
et vos et illos: Deus ergo gentiles
et iudeos quos prefauit et predesti-
nauit o formēs imaginis filij fui: om̄s
in infidelitate clufit. ut de amaritudine
infidelitatis fūe p̄mittēdo confufi. et
ad dulcedinē mifericordie dei credē-
do cōuerfi. clamarēt illud i psalmo. q̄
multa multitudo dulcedinis tue dñe
quā abscondifti timētib; te: p̄fecifti
aut̄ sperantib; nō in fe. sed in te. Om̄i-
um itaq; miferetur vaforū mifericor-
die. Quid est om̄iū? Et eorū falicet
quos ex gentib; et eorū quos ex iu-
deis p̄destinauit. vocauit. iustificauit.
glorificauit. nō omnū hōim: sed isto-
rū omnū neminē dānaturus.

Sed iam responde. **Ca. xxv.**
amus etiā illis qui nō solū dia-
bolo et angelis eius sicut nec isti. s; nec
īp̄is quidē omnib; hōim; liberacōz.
ab eterno igne p̄mittūt: verū eis tan-
tū qui xp̄i baptīmate abluti. et corpo-
ris eius. et sanguinis participes facti
sunt. quomodo dolib; vixerint. in qua-
cūq; heresi vel impietate fuerint. Sed
contradicat eis apostolus dicēs. **O**am-
nifesta autē sūt opera carnis: que sūt
fornicacō. immūdicia. luxuria. ydolo-
rū seruitus. veneficia. inimicitie. cōten-
cōnes. emulacōes. animositates. dis-
sensiones. hereses. inuidie. ebrietates.
cōmessacōnes et hñs similia. que p̄di-
co vobis sicut p̄ dixi. quomā qui talia
agūt regnū dei nō possidebūt. **N**ec p̄-
fecto apostolica falsa ē sentētia: si ta-
les post quātalib; tēpora liberati re-
gnū dei possidebūt. **S**ed qm̄ falsa nō
est: p̄fecto regnū dei nō possidebunt.
Et si in regni dei possessiōe nunq̄ erūt
eterno supplicō tenebūtur: quomā nō
est locus medius vbi nō sit i supplicō
qui illo nō fuerit cōstitutus in regno.

Quāobrem q̄ ait dñs ihesus. hic est
panis qui de celo descendit. ut si quis
ex ip̄o manducauerit nō moriatur. et
ego sum panis viuus qui de celo des-
cēdi. si quis māducauerit ex hoc pa-
ne viuet in eternū: quomō sit accipiē-
dū merito queritur. **E**t ab istis quidē
quibus nūc respondemus hūc intel-
lectū auferunt illi: quibus d̄ inde re-
spondendū est. **N**ij sūt autē qui hāc
liberacōnē nec omnib; habentib; sa-
cramentū baptismatis. et corpis xp̄i.
s; solis catholicis quāuis male viuē-
tib; pollicētur: quia non solo in qui-
bus sacramento. sed re ip̄a manduca-
uerūt corpus xp̄i. in ip̄o falicet eius
corpore constituti. **D**e quo corpore ait
ap̄tus. **S**inus panis. vnum corpus
multi sumus. **Q**ui ergo est i eius cor-
poris vnitare id est in xp̄ianorū com-
page membrorū. cuius corpis sacra-
mentū fideles cōmunicātes de altari
sumere consueuerūt: ip̄e vere dicen-
dus est manducare corpus xp̄i. et bi-
bere sanguinē xp̄i. **A**c per hoc here-
tica. et falsitatis ab huius vnitare cor-
poris separati. possunt idem p̄cipere
sacramentū: sed non sibi vtile. imo ve-
ro etiam noxiū. quo iudicētur gra-
uius. q̄ vel tardius liberētur. **N**ō sunt
enī in eo vinculo pacis: quod illo ex-
p̄mittitur sacramento. **S**; rursus etiā
isti qui recte intelligūt non dicendū
esse manducare corpus xp̄i. qui i cor-
pore non est cristi. non recte p̄mittūt
eis qui vel in heresi vel etiam in gen-
tiliū supersticōnem ex illius corpis
vnitare labūtur. liberacōnem quādo-
q; ab eterno igne supplicij: primū q̄
debent attēdere q̄ sit intolerabile at-
q; a sana doctrina nimis deuū ut mul-
ti ac pene omnes qui hereses impias
condiderunt exeuntes de catholica ec-
clesia: et facti sunt heresiarches melio-
res habeant causas. q̄ hñ qui nunq̄

fuērūt catholicī. cum in eorū laqueos incidissent: si illos heresiarchas hoc facit liberare a supplicio sempiterno. q̄ in catholica ecclesia baptizati sūt. et sacramentū corporis cristi in vero xp̄i corpore primitus acceperūt. cum prior vtiq; sit deserto: fidei. et ex deserto: e oppugnato: eius effectus: q̄ ille qui non deseruit quod nunq̄ tenuit. Deinde et hīs occurrit apostolus eadem verba p̄ferens. et enumeratis illis carnis operibus eadem veritate predicens quomā qui talia agūt regnū dei non possidebūt. Vnde nec illi in perditis et damnabilibus moribus debent esse securi qui usq; in finē quodē velut in cōmunionē ecclesie catholice pseuerant intueres quod dictum est pseuerauerit usq; in finē saluus erit: et p̄ vite iniquitatē ip̄am vite iusticiā: quod eis xp̄us est deserūt siue fornicādo. siue alias immūdiā flagitiōrum quas nec apostolus exprimere voluit in suo corpore peccando. siue turpitudine luxurie diffluendo. siue aliquid eorū agendo. de quibus ait: quomā qui talia agūt regnū dei non possidebunt. Ac p̄ hoc quicūq; agunt talia. nisi in sempiterno supplicio non erunt: quia in dei regno esse non poterunt. In hīs enim pseuerando usq; in huius vite finem: non vtiq; dicendi sūt in cristo perseuerare usq; in finem. quia in xp̄o pseuerare est. in eius fide pseuerare. Que fides ut eam definit idē apostolus: p̄ dilectionem operatur. Dilectō autem sicut idem alibi dicit. malū non operatur. Nec isti ergo dicendi sūt manducare corpus cristi: qm̄ nec in membris cōputandi sūt cristi. Ut enī alia taceam: non possunt simul esse et membra cristi: et membra meretricis. Demiq; ip̄e dicit. Qui manducat carnem meam. et bibit sanguinem meum

in me manet et ego in eo. Ostēdit q̄d sit non sacramentotenus. sed reuera corpus cristi manducare. et eius sanguinē bibere: hoc est enim in xp̄o manere. ut in illo maneat et cristus. Sic enim hoc dixit. tanquā diceret. qui nō in me manet. et in quo non maneo. nō se dicat aut existimet manducare corpus meum aut bibere sanguinē meū. Nō itaq; manēt in cristo: qui nō sunt membra eius. Non sunt autē mēbra xp̄i. qui se faciunt membra meretricis: nisi malum illud penitendo esse destiterint: et ad hoc bonū reconaliatōne redegerint. ¶ Ca. xxvi.

Sed habent inquit xp̄iani catholici cristus in fundamento. a cuius vnitāte non recesserunt. tamen si huic fundamento sup̄edificauerint quālibet pessimam vitā. velut ligna. fenum. stipulam. Recte itaq; fides p̄ quā cristus est fundamentus. quāuis cum damno. quomā illa que sup̄edificata sūt exurentur: tamē poterit eos quandoq; ab illius ignis p̄petuitate saluare. Respondeat ergo eis breuiter apostolus iacobus. Si quis dicat se fidem habere. opera autē non habeat: nūquid poterit fides saluare eū? Et quis est inquit de quo dicit apostolus paulus. ipse autem saluus erit. sic tamen quasi per ignem? Simul quis iste sit inquiramus: hūc tamen non esse certissimū est. ne duorū apostolorū sententias mittamus in rixam. Si vnus dicit etiam si mala opera quis habuerit. saluabit eū per ignem fides: alius autem si opera nō habeat. nūquid poterit fides saluare eū? Inueniemus ergo quis possit saluari per ignem: si prius inuenirem⁹ quid sit habere in fundamēto cristi. Quod ut de ip̄a similitudine quanto tū aduertamus: nichil in edificō p̄ponitur fundamento. Quisquis itaq;

hic habet in corde cristum. ut ei terre-
na et temporalia. nec ea que licita sunt
atq; concessa ipponat: fundamentum ha-
bet cristum. **S**i autem ipponat. et si vi-
deatur habere fidem christi. non est tamen
in eo fundamentum christus. cui talia ip-
ponuntur: quanto magis si salutaria pre-
cepta continens committat illicita. non
ipposuisse cristum. sed postposuisse con-
uincetur quem post habuit imperantem
sive concedentem. dum contra eius im-
perata sive concessa suam per flagitia
delegit explorare libidinem. **S**i quis
itaque christianus diligit meretricem. eius
adherens unum corpus efficit: iam in
fundamento non habet christum. **S**i quis
autem diligit uxorem suam. si secundum christum:
quis ei dubitet in fundamento esse christum.
Si vero secundum hoc seculum. si carnaliter.
si in mundo concupiscentiarum. sic et gentes que
ignorant deum: etiam secundum veniam con-
cedit apostolus imo per apostolum christus.
Potest ergo et iste habere in funda-
mento christum. **S**i enim nichil ei talis affe-
ctionis voluptatisque ipponat. quavis
superedificet ligna. fenum. stipulam. christus
est fundamentum: propter hoc saluus
erit per ignem. Delicias quippe huius-
modi amatoresque terrenos propter
coniugalem quidem copulam non dam-
nabiles tribulationis ignis exuret:
ad quem ignis pertinet. et orbitates et
quecumque calamitates que auferuntur.
Ac per hoc ei qui edificauit. erit edi-
ficatio ista danosa: quia non habebit
quod superedificauit. et eorum amissio-
ne cruciabitur: quibus fruendo utique
letabatur. **S**ed per hunc ignem sal-
uus erit merito fundamenti: quia et si
vtrumque id habere mallet an christum a per-
secutore ipponeretur: illud christo: non
preponeretur. **S**ic in apostoli ver-
bis hominem edificantem super funda-
mentum. aurum et argentum. lapides preciosos:
qui sine uxore est inquit. cogi-

ter que sunt dei. quomodo placeat deo.
Sic alium edificantem. ligna. fenum. sti-
pulam: qui autem matrimonio iunctus
est inquit cogitat que sunt mundi. quomodo
placeat uxori vniuersiusque opus ma-
nifestabitur: dies enim domini declarabit.
Dies utique tribulationis: quoniam in igne
inquit reuelabitur. **E**andem tribulacionem
ignem vocat. sicut alibi legitur.
Vasa figuli probat fornax: et homi-
nes iustos temptacione tribulacionis. **E**t
vniuersiusque opus quale sit ignis pro-
babit. **S**i cuius opus permanserit: per-
manet enim quod quisque cogitat que
sunt dei quomodo placeat deo: quod su-
peredificauit mercedem accipiet: id est
unde cogitauit hoc sumet. **S**i cuius
autem opus arserit damnum patietur:
quoniam quod dilexerat non habebit.
Ipsa autem saluus erit: quia eum nulla
tribulacione ab illius fundamenti stabilitate
se mouet: sic tamen quasi per ignem.
Quod enim sine illicito amore non
habuit: sine vrente dolore non perdet.
Ecce quantum michi videtur inuentus
est ignis qui nullum eorum damnet: sed
vnum dicet. alterum damnet: am-
bos probet. **S**i autem ignem illum isto
loco voluerimus accipere. de quo do-
minus dicit sinistris. discedite a me ma-
ledicti in ignem eternum. ut in eis etiam
isti esse credantur qui edificant super
fundamentum. ligna. fenum. stipulam.
eosque ex illo igne post tempus per ma-
gis meritis impertiti liberet boni me-
ritum fundamenti: quid arbitramur dex-
tros quibus dicitur. venite benedicti
patris mei possidete paratum vobis
regnum. nisi eos qui edificauerunt su-
per fundamentum. aurum. argentum. la-
pides preciosos. **S**ed in illum ignem
de quo dictum est. sic tamen quasi per
ignem. si hoc modo est intelligendus:
vtriusque mittendi sunt et dextri scilicet
et sinistri. **I**psa quippe igne vtriusque

est vrat dolor: quantum lacerat amor.
Porro qui patrem. matrem. filios fi-
liaſq; ſecundū crīſtum dilexerit ut ad
eius regnū obtinendum. eiſq; con-
tendū illis conſulat. vel hoc in eis di-
ligat q̄ vmbra ſūt crīſti: abſit ut iſta
dilectio reperiat in lignis. feno. et
ſtipula. conſumenda: ſed proſus e-
dificio aureo. argēteo. gēmeo depu-
tabitur. Quomodo autē potest eos
plus amare q̄ crīſtū: quos amat vti-
q; propter xp̄m. **Ca. xxvii.**

Restat eis. reſpondere qui dicūt
eterno igne illos tantūm arſu-
ros q̄ pro peccatis ſuis facere dignas
elemoſmas negligunt. propter illud
quod ait apoſtolus iacobus. iudici-
um autē ſine miſericordia illi qui non
facit miſericordiam. Qui ergo fecit
iniquū. quāvis non correxerit per-
ditos mores. ſed nepharie ac nequi-
ter inter ipſas ſuas elemoſmas vix-
erit. cum miſericordia illi futurū eſt iudiciū:
ut aut non damnatur omnino. aut poſt
aliquod tempus a damnatione no-
uiſſima liberetur: nec ob aliud existi-
mant crīſtum miſi de ſolo delictu atq;
neglectu elemoſmarū diſcrecionē in-
ter dextros et ſiſtros eſſe facturū:
quorū alios in regnum alios in ſup-
plicium mittat eternum. **S**ūt autē co-
tidiana ſibi opiment que facere om-
no non ceſſant. quali acūq; et quanta-
cūq; ſint per elemoſmas dimitti poſſe
peccata: orationem quā docuit ip̄e do-
minus. et ſuffragatricem ſibi adhibe-
re conantur et teſtem. **S**icut enī nul-
lus eſt iniquū dies quo a crīſtianiſ-
tice oratio non dicatur: ita nullum eſt
cotidianū qualecūq; peccatū quod p̄
illam non dimittat. cum dicimus di-
mitte nobis debita noſtra. ſi quod ſe-
quitur facere curemus: ſicut et nos di-
mittimus debitoribus noſtris. **N**on enī
ait dñs inquit. ſi dimiſeris peccata

hominibus dimittet vobis pater ve-
ſter cotidiana parua peccata: ſed di-
mittet vobis inquit peccata v̄ra. Quali acū
q; ergo vel quāta cūq; ſint. etiā ſi coti-
die p̄petrent nec ab eis vita diſcedat
in melius mutata. p̄ elemoſmā v̄me
nō negatē. remitti ſibi poſſe p̄ſumūt.
Sed bñ q̄ iſti dignas p̄ peccatis cōmo-
net elemoſmas eſſe faciēdas qm̄ ſi di-
cerēt q̄leſcūq; elemoſmas p̄ peccatis et
cotidianis et magnis et quantacūq;
ſcelerum cōſuetudine miſericordiam
poſſe impetrare diuinam ut ea coti-
diana remiſſio ſequeretur: viderint rem-
ſe dicere abſurdā atq; ridiculā. **S**ic
enim cogentur fateri fieri poſſe ut
opulentiffimus homo decem nūmulis
diurnis i elemoſmas impenſis. homici-
dia et adulteria et nepharia queq;
facta redimeret. **Q**uod ſi abſurdiſſi-
mum. et inſamiſſimū eſt dicere: profe-
cto ſi queratur que digne ſint p̄ pec-
catis elemoſine de quibus etiā xp̄i
precurſor ille dicebat. facite ergo fru-
ctus dignos penitentie: p̄culdubio
non inueniēti eas facere. qui vitam
ſuam uſq; ad mortem cotidianorū cri-
minū p̄petratione conſodiunt. **P**rimo
q; in auferendis rebus aliens lōge
plura diripiūt. ex quibus per exigua
pauperibus largiendo. xp̄m ſe ad hoc
paſcere exiſtimāt. ut licentiā malefa-
ctorū ab illo ſe emiſſe vel cotidie potius
emere credentes. ſecuri dānabilia
tāta omittāt: q̄ ſi pro vno ſcelere oīa
ſua diſtribuerēt indigentibus mēbris
xp̄i. miſi deſiſterēt a talibus factis. ha-
bēdo caritatē q̄ nō agit p̄perā. aliqd
eis p̄deſſe nō poſſit. **Q**ui ergo dignas
p̄ ſuis peccatis elemoſmas facit: prius
eas facere incipiat a ſeipſo. **I**ndignū
eſt enim ut in ſe nō faciat qui facit in
p̄ximū cū audiat dicente dñm. **D**ili-
ges p̄ximū tuū. tanq̄ teipſm. **I**teq; au-
diat. **M**iſerere aīme tue placens deo.

Hanc ergo elemosam id est ut deo placeat non faciens anime sue: quod dignas pro peccatis suis elemosmas facere dicendus est. Ad hoc enim et illud scriptum est. Qui sibi malignus est. cui bonus erit. Oracones quippe adiuuat elemosine. Et utique intuentum est quod legimus. Fili peccasti. ne adicies iterum: et de peccatis deprecare ut dimittat tibi. Propter hoc ergo elemosine faciente sunt: ut cum de peccatis peccatis deprecamur exaudiamur: non ut in eis pleuerantes licentiam malefacendi nos per elemosmas copare credamus. Ideo autem dominus et dextris elemosmas ab eis factas. et sinistris non factas se imputaturum esse dixit: ut hinc ostenderet quantum valeant elemosine ad priora delenda: non ad peccata impune committenda peccata. Tales autem elemosmas non dicendi sunt facere. qui vitam volunt a consuetudine scelerum in melius commutare: quia et in hoc quod ait. quando unum ex minimis meis non fecistis michi non fecistis: ostendit eos non facere. etiam quando se facere existimant. Si enim christiano esurienti panem tanquam christiano darent: profecto sibi panem iusticie quod ipse christus est non negarent: quomodo deus non cui datur. sed quo animo datur attendit. Qui ergo christum diligit in christiano: hoc animo ei porrigit elemosmam quo accedit ad christum: non quo vult recedere impunitus a christo. Tanto enim magis quisque deserit christum: quanto magis diligit quod improbat christus. Nam quid cuique prodest quod baptizatur: si non iustificatur. Nonne qui dixit nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu non intrabit in regnum dei: ipse etiam dixit. nisi abundauerit iusticia vestra plus quam scribarum et phariseorum non intrabitis in regnum celorum. Cur illud timedo multi currunt baptizari: et hoc

non timedo. non multi currunt iustificari. Sic ergo non fratri suo dicit fatue. qui cum hoc dicit. non ipsi fraternitati sed peccato eius infensus est. alioquin reus erit gehenne ignis: ita contrario. qui porrigit elemosmam christiano. non christiano porrigit. qui in eo non diligit christum. Non autem diligit christum: qui iustificari recusat in christo. Et quemadmodum si quis preoccupatus fuerit hoc delicto ut fratri suo dicat fatue id est non eius peccatum volens auferre conuicietur iniuste: parum est illi ad hoc redimendum elemosmas facere: nisi etiam quod ibi sequitur remedium reconciliacionis adiungat. Ibi enim sequitur. Si ergo offeres munus tuum ad altare. et ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque tibi munus tuum ad altare et vade prius reconciliae fratri tuo. et tunc venies offeres munus tuum: ita parum est elemosmas quantumlibet facere pro quocumque scelere. et in consuetudine scelerum permanere. Oraconem vero cotidiana quam docuit ipse ihesus. unum et dominica nuncupatur. delet quidem cotidiana peccata cum cotidie dicitur. dimitte nobis debita nostra. atque id quod sequitur. non solum dicitur. sed etiam fit: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Sed quia sunt peccata ideo dicitur: non ut ideo fiant quod dicitur. Per hanc enim nobis voluit saluator ostendere. quantumlibet iuste in huius vite caligine atque infirmitate viuamus: non nobis deesse peccata pro quibus dimittendis debeamus orare. et eis qui in nos peccant ignoscere: ut et nobis dimittatur et ignoscatur. Non itaque propterea dominus ait. si dimiseritis peccata hominibus dimittet vobis et pater vester peccata vestra ut de hac oratione confisi. securi cotidiana scelera faceremus: vel potentia.

q̄ nō timēremus hōim leges. vel astu-
tia. q̄ ip̄os hoīes fallēmus: s̄ ut p̄ illā
disceremus nō putāe nōs eē sine peccā
etiā si a crimib; essemus immunes: sic
etiā legis veteris sac̄dotes hoc ip̄m de
de sacrificijs admonuit. que iussit eos
primū pro suis. deinde p̄ ip̄li offerre
peccatis. **Nā** ip̄a v̄ba tantū magistri
et domini n̄ri vigilāter intienda sunt.
Non enī ait. si dimiseritis peccata ho-
minib;. et pater v̄r dimittet vobis q̄-
libet peccā: s̄ ait peccata vestra. **C**o-
tidianā quippe oracōz docebat: et ius-
tificatis v̄tq; discipulis loquebat̄.
Quid ē ergo peccā vestra: nisi peccā si-
ne quib; nec vos eritis q̄ iustificati et
sanctificati estis. **V**bi ergo illi qui p̄
hāc oracōz occasionē peccādoz. co-
tidie scelerū querūt. dicūt d̄nm sig-
ficasse etiā magna peccata: qm̄ nō di-
xit. dimittet vob parua. s̄ peccā v̄ra.
Vbi nos cōsiderātes qualibet loque-
batur et audientes dictū peccata v̄ra:
nichil aliud debemus existimare q̄
parua: qm̄ taliū iam nō erāt magna.
Verūtamenē nec ip̄a magna a quib;
om̄ino mutatis i melius morib; rece-
dendū est. dimittūtur oracōz. nisi fiat
q̄d ibi dicitur. sicut et nos dimittimus
debitonib; n̄ris. **S**i enī minima peccā
sine quib; non est etiā vita iustozū as-
liter nō remittūtur: q̄nto magis mul-
tis et magnis criminib; inuoluti. etiā
si ea peccāre iā desinant. nullā indul-
gētiā osecūtur. si ad remittendū alijs
q̄d i eos quisq; peccauerit inexorabi-
les fuerint cū dicat d̄ns. si aut̄ nō dimi-
seritis hominib; peccata neq; pater v̄r
dimittet vob. **A**d hoc enī valet q̄ etiā
iacobus ap̄lus ait iudiciū futurū sine
misc̄dia illi q̄ nō fecit misc̄diam. **V**e-
nire quippe deb; i mentē etiā fuus ille
cui debitoz d̄ns eius relaxauit decem
milia talentozū q̄ postea misit ut redde-
ret. q̄ ip̄e nō miserus ē cōseruū sui q̄

ei debebat centū denarios. **I**n hijs er-
go q̄ filij sūt p̄missiois et vasa misc̄die
valet q̄d ait idē ap̄lus osequēter ad-
iungēs: sup̄exaltat aut̄ misc̄dia iudi-
cō: qm̄ et illi iusti q̄ tāta sanctitate vi-
xerūt ut alios q̄ recipiāt i tabnacula
eterna. quib; amici facti sūt de m̄mo-
na iniquitatis ut tales essent misc̄dia li-
berati sūt ab eo q̄ iustificat impū: im-
putās mercedē sc̄dm gratiā. nō sc̄dm
debitū. **I**n eoz quippe numero ē ap̄lus
qui dicit misc̄diaz osecutus sū: ut fidelis
essem. **I**lli aut̄ q̄ recipiūtur a talib; i ta-
bernacula eterna: fatēdū ē q̄d nō sūt
his morib; p̄diti ut eis liberādis sine
suffragio sanctorū sua possit vita suf-
ficere. **A**d hoc multo amplius in eis
sup̄exaltat miseric̄dia iudicō. **N**ec
tamē ideo putandus est quisquā sce-
leratissimus nequaq̄ vita vel bonavē
tolerabiliorē mutatis recipi i taber-
nacula eterna: quomā obsecutus est
sanctis de m̄mona iniquitatis id est
de pecunia vel diuitijs que male fuerāt
acquisite. aut etiā si bene non tamen
veris. s̄ quas iniquitas putat esse di-
uitias: qm̄ nescit que sūt vere diuitie
quibus illi abundāt. qui et alios reci-
piūt i eterna tabnacula. **E**st itaq;
quidam vite modus. nec tam male ut
hijs qui eam viuunt nichil profit ad
capescendā regnū celozū largitas
elemosiaz: quibus etiā iustozum
sustentatur mopia. et sunt amici qui
i tabnacula eterna suscipiāt: nec tā-
bone ut ad tantā beatitudinē adipis-
cendā eis ip̄a sufficiat: nisi eoz meri-
tis quos amicos fecerit misc̄diaz ose-
quāt̄. **M**irari aut̄ soleo etiā apud vir-
giliū rep̄iristā d̄m sentētiā. vbi ait.
Facite vobis amicos de m̄mona in-
iquitatis: ut et ip̄i recipiāt vos i taber-
nacula eterna. **C**ui est et illa similima.
Qui recipit prophētā i nomie pro-
phete: mercedem p̄ op̄e accipiet:

et qui recipit iustū in nomine iusti: mercedē iusti accipiet. **N**ā cū eliseos tāpos poeta ille describeret. vbi putant habitare animas beatorū. non solum ibi posuit eos qui propriis meritis ad illas sedes puenire potuerūt: sed adiecit atq; ait. **Q**uiq; sui memores alios fecere merendo: id est qui promeruerit alios: eosq; sui memores promerendo fecerūt. **P**roterius tanq̄ eis dicerent. q̄ frequētatur ore xp̄iano cū se cuiq; sanctorū humilis quisq; commendat et dicit. memor mei esto: atq; id ut esse possit promerendo efficit. **S**i quis iste sit modus. et q̄ sint ip̄a peccata que ita impediūt puencōnem ad regnum dei. ut tamen sanctorū amicorū meritis impetrent indulgētiam: difficilimū est inuenire: piculohissimū diffinire. **E**go certe usq; ad hoc tempus cū inde satageres: ad eorū indaginē peruenire non potui. **E**t fortassis propterea latent ne studiū proficiēdi ad omnia peccata cauenda pigrescat: quomā si scirentur que vel qualia sint delicta pro quibus etiā pmanētibus. nec profectu vite melioris absūptis intercessio sit inquirēda. **A**spē rāda iustorū: ei secura se obuolueret humana segnicies. nec euolu talib; implicamentis vllius **P**eris expeditōne curaret: sed tantū modo quere-ret aliorū meritis liberari: quos amicos sibi de māmona iniquitatis elemosiaz largitate fecisset. **N**unc vero dum venialis iniquitatis etiā si p̄seueret ignoratur modus: profecto et studiū in meliora proficiendi orādo. et instando vigilantius adhibet̄: et faciēdi de māmona iniquitatis sanctorū amicos cura nō spernitur. **S**erū ista liberacō que fit siue suis quibusq; oracōnibus siue intercedentibus sanctis id agit ut in igne quisq; nō mittatur eternum: nō ut cū fuerit mis-

sus post quantumcūq; inde tempus eruatur. **N**am et illi qui putant sic intelligendum esse quod scriptum est. afferre terram bonā. vberem fructuz. aliam tricenū. aliam sexagenū. aliam centenū: ut sancti pro suorū diuersitate meritorū. alij tricenos homines liberēt. alij sexagenos. alij centenos: hoc in die iudicij futurū suspicari solent. non post iudiciū. **Q**ua opinione quidā cum videret homines impunitatē sibi puerhissime pollicentes. eo q̄ omnes isto modo ad liberaconē ptinere posse videantur. elegantissime respondisse phibetur: bene potius esse viuendū. ut inter eos quisq; repiat̄ qui pro alijs intercessuri sunt liberandis. ne tam pauci sint. ut cito ad numerū suum vel tricenū. vel sexagenū. vel centenū vno quoq; eorū pueniente. multi remaneāt qui erui iam de p̄mis illoz intercessione non possint: et in eis inueniatur quisquis sibi spem fructus alieni temeritate vanissima pollicet̄. **N**ec me respōdisse illis suffecerit. qui sacraz literarū quas communes habemus auctoritatē nō spernūt: sed eas male intelligēdo nō qd̄ ille locūtur. sed hoc potius putant futurū esse quod ip̄i volunt. **H**ac itaq; responsione reddita: librū sic promissimus termināmus.

¶ Explicit lib. vicesimus primus.
¶ Incipiūt tituli libri. xxij.

- i **¶** De condicōe angelorū et hominū.
- ij **¶** De eterna dei et incommutabili eius volūtate.
- iii **¶** De p̄missione eterne beatitudinis sanctorū. et p̄petuis supplicis impioz.
- iiii **¶** Contra sapiētes mūdi qui putant terrena hoīm corpora ad